

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,
Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

„Elküldte azért Faraó és hivatá Józsefet és nagy hamarsággal kihozák őtet a tömlöcből és megberetváltkozáván, elváltoztatá ruháit és mène Faraóhoz.“

I. Mózes 41, 14.

„Annak okáért az Isten is őtet felmagasztalá és ajándékoza neki oly méltóságot, mely minden méltóság felett való méltóság. Hogy a Jézusnak nevére minden térd meghajoljon, mennyeieknek, földieknek és föld alatt valóknak térdek. És minden nyelv vallja, hogy a Jézus Krisztus Úr, az Atya Isten dicsőségére.“ Filipp. 2, 9—11.

Valóban van nekünk Istenünk, ki megsegít s van Uraknak Ura, ki a haláltól megszabadít. Mily csodálatos módon látjuk ezt József történetében. Ott áll, ki csak az imént a tömlőben volt, szabadon és feloldozva Faraó előtt, bilincsei és kötelékei lehullottak róla. Aki csak az imént legmegvetettebb és leglenézettebb vala, tisztelettel környékezve áll a király színe előtt, a börtön rabruháját a dicsőség öltözete váltá fel s mindez még csak kezdete az ő emelkedésének. Csakkamar Faraó trónjáig emeltetik, fehér selyemruhában s aranylánccal ékesítve a király kocsiján hordozzák körül az országban s így üdvözik őt: „*Ez az ország atyja!*“ Igen! Egész Egyiptom hódolva borúl le lábaihoz; ő menté meg egész Egyiptomot az éhínségtől; nemcsak ezt, hanem a szomszéd országok is az ő jóságát élvezik, mert ő osztja ki a kenyeret, hogy az éhezők meg ne haljanak, hanem életben maradjanak. Mily egyszerűek és mégis mily csodálatosak az Urnak utai! József a tömlőben a fogságba vetett királyi pohárnoknak és sütőmesternek álmát megmagyarázza, de emellett hálát ad az Ur Istennek s így nem magasztalja fel magát, mintha az álmok megfejtése az ő bölcsességét és ügyességét dicsérné: „*Istené az álmnak megmagyarázása*“ — mondá József a foglyoknak. És éppen azért, mert nem saját bölcsessége, hanem Istennek kijelentése

folytán magyarázta meg az álmokat, azért azok beteljesültek, amit Isten ajka által jövendölt és a sütőmestert felakasztották, a pohárnokot pedig szabadon bocsátották s elébbi hivatalába visszahelyezték. Igéretét ugyan nem váltotta be, melyet Józsefnek tett, hogy Faraónál megemlékezik róla, ellenkezőleg elfelejtkezett Józsefről. És ez is helyesen vala így, mert hisz nem az volt mondva, hogy a pohárnok szabadítja ki Józsefet a börtönből, ellenkezőleg Isten magának tartotta fenn azon dicső intézkedését, hogy ő maga hozza ki Józsefet a börtönből. És éppen ez az, amit édes mindnyájunknak meg kell tanulnunk s amit eléggé soha meg nem tanulhatunk, hogy átkozott az, aki emberekben bizik és azokra támaszkodik, óh de boldog az az ember, ki az Urban bizik s akinek segítsége a Jákobnak Istene. Isten adott álmokat Faraónak, melyet éppen azért ember meg nem magyarázhat, mivel nem ember, hanem Isten adta azokat. Éppen azért lett megszegyenítve az egyiptomi bölcsék minden bölcsessége. És amint így Faraó tanácestalanul s mélyen elszomorodva áll, mivel jól tudja, hogy Isten mondani akar valamit neki, de nem tudja, hogy mit adott értésére, ekkor eszébe jut a pohárnoknak az ő bűne s legott beszélni kezd Faraónak az ő csodálatos foglyáról, ki neki s a sütőmesternek előre megjövendölte mindazt, ami utóbb éppen úgy meg is történt. Erre Faraó parancsára megnyílnak a börtön ajtajai és József új ruhába öltözve a király elé lép, ki őt a trónig emeli. — *„Csak az egy királyi székkal haladlak meg téged“* — mondá neki. Eme történet ismét előképe a mi Urunknak, a Jézus Krisztusnak, mint következő elmélkedésünkben látni fogjuk.

Dicsőbb Krisztus Urunk felmagasztaltatása, mint Józsefé. József elhagyta börtönét, Krisztus az ő sirját. Isten Józsefet a börtönből szabadította ki; Isten Krisztust a sirból támasztotta fel. József más ruhát öltött magára, midőn Faraó elé lépett; Jézus átváltozott dicsőségben lépett ki sirjából, a földi test mennyei testté változott, a testi öltözet helyébe a lelki ruhát vette magára. József úrrá lett *„mind az egész Egyiptomnak földén“*, egész Egyptom leborúl előtte, testvérei lábainál hevernek, s Faraó királyi székéig emelkedik az ő dicsősége; Jézus Istennek jobb-jára ül a mennyekben Isten dicsőségének trónjára, rendelkezik és uralkodik az egész föld felett, ő az Urak Ura, királyok királya

és minden ember, jóllehet testvérei, lábaihoz borulnak és hozzá könyörögnek, mert az ő testvérök egyben Istenök és Királyok is. Igen, mindeneknek: *„mennyeieknek, földieknek és föld alatt valóknak nyelve valja, hogy Jézus Krisztus Ur az Atya Istennek dicsőségére!”* És amint József megmentője és megszabadítója lett Egyiptomnak és a szomszéd országoknak azáltal, hogy a testnek kenyerével, melyet kiosztott, a földi éhhaláltól azokat megmentette, úgy az Úr Jézus Krisztus minden testvéreinek és az összes emberiségnek egyedüli Szabadítójává és Megváltójává lett. Mert ő osztogatja a mennyei örök javakat: *a bűnöknek bocsánatját, életet és üdvösséget*, miáltal a lelki és örök haláltól megszabadíttatnak mindazok, kik hozzá jönnek és az ő nevében hisznek. És amint mindazokat, kik kenyeret óhajtottak, Józsefhez utasították, mivel egész Egyiptomban senki sem volt más, ki kenyeret adhatott volna, úgy Istentől, az Atyától mindazok, kik boldogok óhajtanak lenni és a mennyei kenyeret elnyerni akarják, Jézushoz utasíttatnak, mert *senkiben másban nincs üdvösség és nem is adatott az embereknek más név, a mely által kellene megtartatnunk, mint az Úr Jézus Krisztus neve.* Azért akarunk mi is útra kelni és Üdvözítőnkhez menni. Mi érettünk halt meg Ő, mi érettünk támadott fel, mi érettünk ült Istennek jobbjára, él mindörökké és imádkozik érettünk és boldoggá teheti mindazokat, kik ő általa Istenhez jutnak. És nem kell félnünk ő tőle, noha oly sokszor megbántottuk és megsértettük és bűneinkkel megszorítottuk. Nézzétek Józsefnek testvéreit. Ők is elárulták testvérüket és eladták, tulajdonképpen hát megölték s a legkeserűbb gyűlölettel üldözték. Óh de a hű József mindent megbocsátott és elfelejtett s keblére öleli őket s bátorítja, hogy ne féljenek: *„Én vagyok a ti atyátok fia József!”* Épp úgy Jézus is a keblére ölel minket s így szól hozzánk: *„Én vagyok Jézus, a ti testvéretek, ne féljeteek.”* És a mint József testvéreinek az egész Egyiptom földének java részét adá, hogy azon lakjanak és annak bőségét élvezzék, úgy a mi Urunk Jézus is az ő egész boldog mennyországát megosztja velünk szegény testvéreivel, hogy mi ő általa — annak teljességében — boldogok legyünk. És ezután ne szakítson el az ő hatalmas kezétől bennünket senki és mi sem távozzunk tőle semerre. Ahol Ő van, ott legyenek az ő szolgálói is!

Louis Harms után:

Rédei Károly.

Az ágostai hitvallás V. fejezete.

Irta: Hildebrand Keresztély.

(Folytatás és vége.)

Hallgatóink zöme nem csinál magának ugyan ispenképeket fából vagy éreből, de igenis alkot magának istenfogalmat, amelyet aztán szívében, lelkében hordoz s az igaz Istent nem ismeri, tehát nem is tiszteli. Térítési munkánk azért abban áll, hogy az igaz Istent állítjuk hallgatóink lelki szemei elé. Az az istenfogalom, amelyet maguknak alkottak, többnyire a hatalom istene: aki kénye-kedve szerint azt teszi velünk, amit akar. Félelmes hatalomnak képzelik az Istent; annyira félnek tőle, hogy szavát sem akarják hallgatni. Innen csak egy lépés van a materialisztikus felfogáshoz, amely szerint az Isten — *erő*, természetesen *néma* erő. Azért jól kell hangsúlyoznunk, hogy Istent csak az ő beszédéből, az ő Igéjéből lehet megismerni. Aki nem ismeri az ő igéjéből, az egyáltalában nem ismeri, annak önalkotta istenfogalma van, amely éppen olyan *semmis* (= elilim), mint a bálványképek.

Mikor Jézus fellépett és prédikálni kezdett, a nép zömének szintén csak önalkotta istenfogalma volt, az igaz Istent nem ismerte. Jézus egészen világosan mondja főpapi imájában (Ján. ev. 17. fej.), hogy életműve ez volt: *Istenismeretet adni*. Istent *dicsőíteni*, Isten *nevét kinyilvánítani*, ugyanannyi, mint Istent valósága, igazsága szerint ismertetni.

A nép zöme, de különösen az irástudók és főpapok nem akartak önalkotta istenfogalmuktól megválni. Éppen azért képtelenek voltak Jézust, az *Isten fiát*, megismerni és hittel elfogadni. Mind a négy evangélista a lehető legvilágosabban ismerteti velünk Jézus elvettetésének okát, t. i., hogy Isten fiává tette magát (Máté 26, 65—66. Márk 14, 63—64. Luk. 22, 70—71. János 19, 7). Ime az önalkotta istenfogalomnak következménye! Lehetetlen annak hinnie a Jézus Krisztusban, aki előbb nem ismeri az igaz Istent. Csak azok hihettek benne, akik megválva önalkotta istenfogalmuktól — az Isten nevét igazán megismerték Jézus szavaiból és tetteiből. Jézus ezt tudva, nem önmagát predikálja, hanem előbb az Isten nevét nyilvánítja ki tetteivel és szavaival. Ezen tetteket és szavakat, a négy evangéliom tartalmát, olvassuk és magyarázzuk mi évről-évre a gyülekezetben, ugyancsak az igaz Isten *megismerhetése* céljából! De hányan közülünk teszik ezt egész céltudatosan? Aki csak moralizálni tud az evangéliomok alapján, az bizony nem ismeri azoknak igazi tartalmát, lényegét és erejét. Jézus szavainak és tetteinek az a jelentősége, hogy általuk Isten neve kinyilvánítatik. Ezt akarta Jézus, ezt el is érte azokban, akik istenfogalmuktól megválva az igazságra hallgattak. Hát olvassuk és magyarázzuk mi is céltudatosan az evangéliomokat, t. i., hogy általuk Isten neve kinyilváníttassék. Ezt akarja Jézus köztünk is és ezt el is éri bennünk, az igazságra hallgatókban.

Hogy Jézus szavait és tetteit igazán megértsük s magyarázhassuk, mindig szemünk előtt kell hogy lebegjen az ellentétes istenfogalom, amelyet le akar rontani. Milyen volt a népnek önalkotta istenfogalma? Erre a

kérdésre a legjobb feleletet úgy találjuk, ha gondosan megállapítjuk azt, hogy mi is volt Jézus életében, szavaiban, tetteiben az, amit ők *isteninek* elfogadni képtelenek voltak. Én a legfőbb akadályt abban látom, hogy a választott nép Istennek minden jótéteményét és kegyelmét lelki szegénység nélkül fogadta, önmagának tulajdonította s így határtalan lelki dölyfben önmagát minden népek fölé helyezte és azokat megvetette. Jézus a népnek ily módon értett „kiválasztottságát“ nem vallotta, sőt a leghatározottabban elvetette s ezáltal elvetette a népnek egész istenfogalmát. Nem az ó-testamentomi Istenfogalom volt ez, hanem az emberi szívnek hiu dicsőségvágya által képezett Istenfogalom. Jézus felismerte ezen Istenfogalom szülőkát. Ti azért nem hihettek, azt mondá, mert hiú dicsőséget kerestek. Nincs élesebb ellentét a világon, mint az alázatos istenesség és a dicsvágyó kegyesség között. Azért nem tudták a „zsidók“ Jézusban az *istenit* felismerni és elfogadni. Ők a teremtő Istennek lelki szegénységgel való megismerése nélkül megragadták a megváltó Istent, aki Izrael népét Egyiptomból és a fogságból megváltotta s ezt a Megváltót úgy képzelték, hogy megokolatlan jótetszését találja Izraelben — tekintet nélkül annak erkölcsi állapotára, illetve, hogy teljesen megelégszik a népnek törvénytartásával. Ilyen Istenfogalom (önkényes, hatalmas Úr) mellett teljes lehetetlenség a mélyebb bűnismeret. A kegyes szív egyrészt mély devotióba helyezkedik, szinte semmivé lesz, másrészt pedig mint a választott nép tagja, gögösen minden népek fölé emelkedik. (I. Köberle, *Sünde und Gnade* im religiösen Leben des Volkes Israel bis auf Christum. 271. lap.)

Jézus egyrészt a kegyesek hiú dicsőségét lerontja, másrészt a teremtő Isten nevét, hatalmát megismerteti. A leghathatósabb rontó fegyvere az ő igazi alázatossága: ő nem keresi a saját dicsőségét, hanem dicsőíti az ő Atyját teljes, tökéletes engedelmessége által és az igazsággal, melynél fogva minden hatalmát az Atyának tulajdonítja, aki önéki adta. A Teremtőnek hatalma pedig, amelyet Jézus tettei kinyilvánítanak, sohasem önkényes, az erkölcsi momentumot nélkülöző erőmutatványok, hanem jósággal, szeretettel teljesek és azért hálára kötelezők. Aki mégis Jézus csodáit pusztá hatalmi tényeknek tartja, amelyekkel isteni hatalmát mutatja s bebizonyítja, az végzetesen téved. Jézus tettei a teremtő és megtartó Isten jóságát hirdetik. Így készítette elő a szíveket az Isten legfőbb hatalmának megismerésére, amely „*hatalom*“ Krisztus kinszenvedésében és halálában mutatkozik. Az erkölcsi hatalom, a szentségnek és szeretetnek hatalma, a sajátképeni isteni hatalom. Ennek megismerése bűnismerettel és bűnbánattal jár. A mélyebb bűnismeret hiánya a hatalom istenére vezetendő vissza. Ennek tiszteletével igen jól összefér az ember-adta parancsok mennyisége és nehézsége. A teremtő Urat nem lehet tisztelni, ha az ő parancsait emberi parancsoktól meg nem különböztetjük: kiesoda lehet a mi Urunk úgy mint Ő? Mihelyt ez a megkülönböztetés kezdődik, már is ébred az lelkiismeret. Jézus mindenütt a legélesebben megkülönbözteti az isteni parancsolatokat az emberiektől, ő a mindenható, teremtő Urnak abszolútosságát hirdeti életével és tanításával. Így ébreszti hatalmasan a lelkiismereteket,

Ezekkel jelezni kívántam Jézusnak Isten-ismeretet adó működését, amely máig is, köztünk is ugyanaz, ha ugyan az evangéliumok helyesen magyaróztatnak. Aki Jézus szavai és tettei által Isten-ismeretet nyert, és ez uton Jézust az élő Isten fiának elismerte, az azután képes a kereszthalálának és feltámadásnak bűnbocsánatot és békét adó jelentőségét is felismerni és abba teljes bizodalját helyezni. Aki ezt elérte, a megigazító hitben áll. „Solchen Glauben zu erlangen, hat Gott das Predigtamt eingesetzt“. Lehetetlen ilyen rövid cikkben körülményesen bizonyítgatni. Célomat elértem, ha a szives olvasó a mondottak után legalább gondolkodik azon tétel felett, hogy akár előkészíteni s megállapítani, akár megszilárdítani akarjuk hallgatóinknak megigazító hitét — a Teremtő ismeretét szorgalmasan kell terjesztenünk és ápolnunk.

Az a térítési mód, amely a bűnösök ostorozásában, avagy megfélemlítésében áll, az a predikáció, amely mennydörög és lesujtani igyekszik, kézzelfoghatóan eltér a Jézus működésétől. Ha őt követni akarjuk, rontsuk le hallgatóink önalkotta istenfogalmát, illetve engedjük, hogy Jézus tegye azt életével és tanításával. Legyünk erre figyelemmel azon tudatban, hogy nem a bűn ellenzi leghathatósabban Jézust, hanem a téves istenfogalom. A mi korunk is a hatalmat isteníti. Az emberi sziv mindig azt isteníti, ami nagynak, dicsőnek, magasztosnak tűnik fel neki, tiszteli és imádja a hősöket, költöket, az erőt vagy annak látszatát is, csak a Teremtőt nem, mert nem akar neki hálát adni. De azon hallgatóink is, akik szivbeli hálát adnak az Istennek, még nagy mértékben el vannak telve a hatalom istenével, akit tisztelni lehet mélyebb bűnismeret nélkül. Csak azon hallgatóktól tehetjük fel, hogy megváltak önalkotta istenfogalmuktól, akik a szenvedő Istenfiát megértették és teljes hittel megragadják.

Az Isten nevét azonban sohasem lehet csak tanítva kinyilvánítani. Ha a predikátorban nincsen jóság, élő és ható felebaráti szeretet, ha mindig a felebbvalót adja és csak parancsok által érintkezik hallgatóival, akkor a teremtő Isten ismeretét a maga tehetsége szerint lehetetleníti. Ha azonban jósága érezhető és Istent tiszteli igaz engedelmességgel és alázattal, akkor az Isten nevét hirdeti, ismerhetővé teszi életével és tanításával; akkor teljesíti igazán a *hivatását*, elérhetővé tevéen hallgatóinak a mélyebb bűnismeretet és a megigazító hitet. Mivel csak a megigazító hittel és azután nyerjük el a Szentlelket, aki életünket megújítja, azért a térítés célja nem lehet más, mint ezen hitnek elérése. Amíg e cél elérve nincsen, addig a megtérés nem teljes. A céltudatos predikáció mindig erre a célra mutat, anélkül hogy hallgatóit erővel hajtani igyekeznék. De mivel a modern evangelisták épen ezt nagyban üzik, mindig készen kell lennünk a fenforgó ellentétnek igazságszerinti megvilágítására. A rögtön térítők kiindulási pontja más és céljuk is más, mint a miénk. Tudvalevő dolog, hogy a megigazító hit után következő *megszentelés* képezi önáluk a megtérés célját. A megigazító hit csak átmeneti pont, amelyet hamar elérni és hamar elhagyni igyekeznek. A megigazító hitnek nincsen absolut értéke, ők sohasem mondhatnák, hogy az evangéliumot hirdető hivatal e hitnek gerjesztésére rendeltetett. A bűn-

bocsátó kegyelmet megragadó megigazító hitnek ilyen kisebbitése és lenézése azt mutatja, hogy a Megváltó szeretetét nem érzik s nem értik. De a Megváltó szeretetét nem lehet különválasztani az Atyának szeretetétől — s így ezt sem érzik! Mondjuk úgy, hogy itt nem az isteni szeretet a legfőbb ajándék, hanem az istenadta erő, mellyel bűneinket legyőzzük, bűnös természetünket keresztre feszítjük s azután bűn nélkül élünk. Nem a Krisztus bűnbocsátó szeretetét élvezni, hanem az ő győzelmi erejét használni és kifejtetni — ez náluk a megtérés célja. Már ez a célmeghatározás is világosan mutatja, hogy kiindulásuk pontja a Kalvin által az evang. egyházba is behozott hatalom istene. Kalvin ugyan erőlködött ezen istenfogalom mellett az igaz Isten ismeretét is megőrizni szívében s az ő szellemének örökösei, a methodisták mai napig is erre igyekeznek, de az eredmény vajmi csekély. Azok után, a miket a hatalom istenéről tudunk az evangéliomokból egész természetesen találom, hogy ez az istenfogalom a megigazulást lekicsinyli, sőt az igaz Krisztusba vetett hitnek ellensége. Hiszen a hatalom Istene nem képes a bűn ismeretét mélyíteni; a devotió mellett megmarad a szívben a hiú dicsőség. A hívő magát Isten eszközének tudja, elannyira, hogy akarata és esze az Isten kinyilatkozásának orgánuma. A hívő nem áll közösségben Istennel, hanem azt kell mondani, hogy el van telve — a hatalom istenével. Az Isten csak *hat a hívő által*, más (az adáson, elfogadáson és hálával való visszaadáson, ugyszintén a tanításon és tanuláson alapuló) viszony nincsen Isten és a hívő között. Azért a Krisztus szeretetének nincsen helye a kegyességben — s épp oly kevés helye van a tanító, minden igazságba vezérlő Szentléleknek. Az Isten igéje, a személyes közösségnek eszköze, semminemű mélyebb jelentőséggel nem bír. A sakramentumok is ki vannak ürítve, egyrészt azért, mert az adás-elfogadás ki van küszöbölve: a kegyelemben, szeretetben gazdag Isten semmi, az erős Isten minden! Másrészt a bűn ismeret segély-sége okozta ezen kiürítést. A Krisztus maga is ki van ürítve, amennyiben a kegyelem nem ő általa lett, hanem a hatalom Istenének önkényes elrendelésén alapszik. Igaz, hogy ezt a tant némely modern kálvinista elveti, de azért a hatalom Istenét el nem vetette. A térítés munkája és a megtérés célja, a megszentelés egyaránt bizonyítja ezt.

Az ágostai hitvallás V. fejezete alapján *hittérítés* a mi hivatásunk. Ha hivatalunkban eljárunk, ugyanazt tesszük, amit a modern evangélisták állítólag tesznek. Én azt tartom, hogy az ő térítésük nem egyéb, mint téves istenfogalomnak terjesztése! Hogy az az *élet*, amit ők megszentelésnek neveznek, valami idegenszerű, *nem egészséges*, hanem szektáskodó valami, azt sokan állítják. Hát ha ez igaz, akkor kutassuk ki ezen nem egészséges életnek forrását is. Az Istennek igaz ismerete — élet. Ján. ev. 17, 3. Az Isten, az örök életnek forrása adja magát nekünk a Krisztusban — így nyerünk életet, isteni lelkületet s igyekszünk utánozni. Azt, kinek képére *ujra* teremtettünk. Ha más istenfogalomhoz ragaszkodunk s vele eltelünk, úgy más életet és lelkületet is nyerünk. A megtérés, metanoia, tulajdonképpen elménknek, lelkületünknek megváltozása. Ha meg akarjuk

ismerni az igaz megtérést a hamistól, csak a megtérésben nyert lelkiület kell összehasonlítani a szent Írásban élénkbe tárt új elmével vagy új teremtéssel (Gal. 6, 15). A ki ezt teszi a tárgyhoz illő gondnal, annak önálló meggyőződése lesz ezen életbe vágó kérdésben: miképpen töltjük be igazán, nemcsak látszólag, hivatásunkat az eskü alatt elfogadott hitvallásunk alapján.

„Élt-e Jézus?“

A fejlődés elvéből, mely, mióta azt Darwin Károly felállította, a tudományok minden ágában alkalmazást nyert, egyes elmék, csak következetesen oly eredményeket vezettek le, melyek hova-tovább magát az enyhébb alakjában egyébként elfogadható elvet is végveszéllyel fenyegetik. Az a rajongás, mellyel még néhány évtizeddel ezelőtt a darwinizmust körülvették, ma már nincs meg s ha az okokat kutatjuk, melyek a még nem rég oly hatalmas tudományos elmélet s világnézet letűnését előidézték, nem utolsó helyen találjuk maguknak az elmélet hiveinek megalkuvást nem ismerő haremódorát s azt a törekvésüket, hogy mindent — a szellemi világot sem véve ki — a darwinizmus prokrusztos-ágyába szorítsanak. A természettudományok terén Häckel Ernő adta meg neki a halálos dőfést, a filozófiában Nietzsche Frigyes. Csak a teológiában — annak liberális irányában — virulnak még a Darwin-féle fejlődési eszmék, talán azért, mivel legkésőbbben is nyertek itt alkalmazást.

Tudvalevőleg minél későbbben válik az ember valamely hires eszme hivévé, annál lelkesebben szolgálja azt, mintha ezáltal jóvá akarná tenni előbbi mulasztásait. A Häckel-féle monizmusnak, a Darwinizmus eme legutolsó alakjának is épen a theologusok köréből kerültek ki legágilisebb hívei, kik azután ádáz harcot kezdtek a Szentírás hitelessége, tekintélye s Jézus személye ellen. Transcendens dolgokkal nem akarván bajlódni, egyszerűen mondai vagy megtévesztés céljából interpolált elemnek mondanak mindent, ami a bibliából már előre megalkotott sémájukba bele nem illik. Az a Jézus is, kit ők alkottak meg magunknak, már nem a bibliai Krisztus, hanem csak fantasztikus alkotás, melyből minden reális érték hiányzik. Az evangéliumi Jézus szerintök sohasem élt.

Mint Darwin után Häckelnek *kell*ett jönnie, úgy a liberális theológia is — akaratlanul bár — oda vezet, hogy merész lépéssel levonja a végső következtetést, a teljes negációt. S ez meg is történt. Dr. *Drews Artur* karlsruhei filozófiai tanár, Hartmann Ede, a darwinizmus filozófusának tanítványa, kimondta végre, hogy *Jézus* valóságban *nem élt*, hogy „semmitsem tudunk ama név történeti személyiségéről, melyhez az evangéliumokban foglalt események és szavak fűződnek. Minden történeti bizonyosság hijában a Jézus név a protestáns teológiára nézve üres edény lett, melyet minden theologus saját gondolataival tölt meg. Ha van erre nézve mentség, úgy csakis az lehet, hogy az a név sohasem volt egyéb ily üres edénynél:

Jézus, a Krisztus, Megmentő, Üdvözítő, a szorongatott lelkek orvosa kezdetől fogva mythikus alak volt, melyre az előzsiai népek megváltási vágya és jámbor hite a lelki üdvőről való összes képzeteket átruházta. Eme Jézus története általános vonásaiban meg volt már az evangéliumi Jézus előtt.

Ime a liberális theológia végzetes gyümölcse! *Drews* állításának indokolásaképen nyíltan reá hivatkozik: Ő csak egy lépéssel tovább megy, midőn azt mondja, hogy Krisztus nemesak úgy nem élt, mint a bibliából olvasható, hanem egyáltalában nem élt. Mivel a liberális theológia szerint az evangéliumok *nagyobbrészt* értéktelenek, *Drews* azt állítja, hogy *egészen* értéktelenek, s mivel a liberális theologia Jézusról csak annyit hagy meg, hogy élt, ember volt s kétségbeesésben halt meg, *Drews* azt mondja, hogy akkor talán még az így megkonstruált Krisztuskép sem igaz, nem lévén az egyéb mint néhány theologus képzeletének szüleménye. *Drews* még abban is a liberális theologusokat követi, hogy ítéleteinek kimondásában semmi tekintély által meg nem zavartatja magát, hogy azon bizonyító helyekkel, melyek ellene szólnak, önkényesen bánik, szóval, hogy mindazt elveti, illetve hamisításnak mondja, ami ellene bizonyít; *Plinius*nak *Traján* császárral folytatott levelezése szerinte valószínűleg nem hiteles; a *Tacitus*nál található s a keresztények üldözésére vonatkozó helyet hajlandó későbbi toldaléknak, sőt az eredeti szöveg meghamisításának venni. mivel *Tacitus*nak azon nyilatkozata, hogy a keresztények szektájának alapítóját, *Krisztust*, *Tiberius* uralkodása alatt *Pontius Pilatus* prokurator kivégeztette, elméletét halomra döntené. A Szentírásnak bizonyító erőt éppen nem tulajdonít, sőt úgy látszik, mintha azt nem is ismerné. A galatákhöz írott levél hittelességét ő is elismeri, mindazáltal azt állítja, hogy *Pál* semmit sem tudott Jézusról, mint történeti személyiségről, holott csak el kellett volna olvasnia *Gal. 4, 4; 3, 1*, ha az ugyancsak általánosan hitelesnek elismert *I. Kor. 11, 23* és *15, 3*-at nem fogadná is el annak.

Drews találó példa *Schopenhauer* azon hypothéziséhez, hogy az ember ahhoz, amit óhajt vagy akar, elég bizonyítékot is talál, ha egyébként elegendő dialektikai képességgel bír. Amint *Drews* a kereszténység keletkezését mutatta ki a történeti, bibliai *Krisztus* nélkül, úgy évszázadok mulva a reformáció is megmagyarázható lesz *Luther* nélkül, mert hiszen a reformeszmék már *Luther* előtt is megvoltak.

Ez a vallásos nihilizmus nem lett volna nagy baj, ha megmaradt volna a kathedrán: a tudósok ugyanis nem vették komolyan. De *Drews* a népszerűség babérai után vágyott s a monistaszövetség meghívására egyes nagyobb városokban — a majnai Frankfurtban, Berlinben — óriási hallgatóság előtt előadásokat tartott, melyeken tudományos kutatásainak fent jelzett eredményét a nagy közönség közkincsévé igyekezett tenni. Ezen előadásaihoz meghívta a liberális theológusokat is, hogy megdöntsék állításait. Jól tudta, hogy ezek vele szemben jó tehetetlenek, mivel vele egy hűrt pengetnek. Nem is mentek sokra az ügyes dialektikus filozófussal szemben; bár több találó ellenbizonyítékot azért ezek is felhoztak ellene. De biz ezeken a vitatkozásokon főképen csak az tűnt ki, hogy a liberálisok elvileg

egyazon alapon állnak Drewsszel, mert egyébként lehetetlen volna, hogy több sikert ne tudtak volna felmutatni, midőn az egész mozgalom oly annyira nem tudományos, hogy komoly tudósok szerint, meg sem érdemli a nyomdafestéket, melyet reá pazaroltak. A jelesebb liberális tudósok, egy Harnack, nem is vettek részt a diszkussziókon, annyira nevetségesnek tünt fel nekik is az egész mozgalom.

De nem vettek részt a pozitív-(hivó) theológia képviselői sem, egyrészt azért, mivel nem voltak meghíva, másrészt meg, mivel azt tartották, hogy Drews nem az ő, hanem a liberálisok Jézusképét támadja. Ebben igazuk van; de a nagy közönség ezt a különbséget már nem teszi s azért egyes lapok helytelenítették a pozitív alapon álló theológusok tartózkodó magatartását, mivel az egyszer felvetett kérdés széles körökben megingathatja a hitet. A történeti Krisztussal áll vagy bukik a keresztény vallás, mely tisztán csak Krisztus személyén és művén alapszik s nélküle el nem gondolható. Korunk amugy is naturalisztikus gondolatokkal van tele, azért nagyon veszélyes, ha megcáfolás nélkül maradt ily monisztikus előadások a nyilvánosság elé kerülnek. Itt nemcsak a liberális theológiáról van szó, amelynek Drews tényleg halálos dőfést adott, hanem általában a keresztény vallásról s ezt megvédeni elsősorban a pozitív theológusok vannak hivatva.

Be is töltötték hivatásukat, ha nem is mindjárt, de még elég jókor s oly erélyes volt a védekezésük, hogy Drews velük szemben minden bizonynyal csatát vesztett. Berlinben *Delbrück* és *Mirbt* lelkészek voltak az elsők, kik felemelték szavukat a vallásos nihilizmus ellen. Előadásokat tartottak, melyekhez a közönség oly tömegesen tódult, hogy az óriási termet jóval az előadás kezdete előtt rendőrségileg le kellett zárni. Sok száz ember nem kapott helyet. Az előadók kimutatták Drews állításainak tarthatatlanságát s kifejtették, hogy Jézus élete és működése annak, ki a megfelelő belső érzülettel közeledik az üdv történetéhez, eléggé hiteles; az a kérdés egyébként, hogy megállnak-e azok magasabb igényü szkeptikus kritika előtt, a vallásos emberre nézve teljesen közömbös.

De a pozitív-keresztény vallásosság nagynapja még csak ezután következett. F. évi február 20-án történt, hogy Berlin oly vallásos tüntetésnek volt színhelye, melyhez hasonlót eleddig még nem ért meg. S ami annyi ezer embert talpra állított, az tisztán vallásos kérdés volt. A csendben működő keresztény erők most törtek elő, Berlin pozitív-keresztény elemeinek nagysága és hatalma most lett nyilvánvalóvá. A „berlini pozitív-keresztény egyesület“ feleletül Drews nihilisztikus agitációjára a Busch-féle cirkuszba, mely Berlin legnagyobb nyilvános helyisége, gyűlést hívott össze, melynek déli 12 órakor lett volna kezdete; de már 11 órakor kénytelen volt a rendőrség a termet lezárni. Alma nem eshetett volna a földre, oly sűrűn álltak az emberek S még mindig jöttek csapatosan. Kün rekedt számos tudós, sőt a gyűlés egybehívója is. Midőn a cirkusz előtt a tömeg mindjobban növekedett, egyszer csak elkiáltja valaki magát: „El a tündérpalotába!“ De ez már le volt foglalva, mire *D. Dryander* a német császár első udvari

lelkésze kinyitotta a dómot, Berlin legnagyobb evang. templomát, mely rövid idő alatt szintén egészen megtelt.

Ezalatt a *cirkuszban* kb. 20.000 ember előtt megindult a vallástétel az élő Krisztustól. *Loebell* rendőri tanácsos erőteljes megnyitó szavai után *Le Seur* lelkész, *Eismann* udvari kamarai tanácsos, *Lic. Mumm*, *Israel* és *D. Philipps* lelkészek szólaltak fel. A beszédek, melyek ezek ajkairól elhangzottak, meggyőződéses hitből fakadó tanubizonyosság, melynek minden szava aranyigazság, s a legszélesebb körben való terjesztésre érdemes. Tér szűke miatt mi azonban csak a legrövidebb kivonatban közölhetjük.

Le Seur **Isten igéjével** bizonyította Jézus lételét. Szerinte nem szükségesek *Suetonius*, *Tacitus* és *Plinius* feljegyzései, mellőzhető az ószövetség is és ennek proféciája, mely egyébként a Krisztusban történt megvalósulása nélkül érthetetlen, célnélküli fejlődés volna; hanem „mint egy szikla úgy áll a kritikus buvárlatok zúgó tengerében az ujszövetség. Ha Pál levelei, korán elveszvéen, csak most kerülnének újból napvilágra, az egész tudományos világ bámulva állana e hatalmas történeti bizonyítékok előtt.“ *Drews* is hitelesnek tartja Pálnak több levelét, de akkor nem is tagadhatja joggal Jézus történeti létét, mert az istenfelő Pál apostol semmiképen sem irhatott volna úgy Jézusról, amint irt, s nem áldozhatta volna fel életét a megfeszített és feltámadott Krisztusért, ha nem élt volna benne az a szilárd hit, hogy akit hirdet s akit ő is látott, élt és élni fog örökké. Költemény nem lehetnek az új szövetségi iratok, mert akkor — eltekintve attól, hogy oly nagy költő, ki egészen új emberiséget varázsolt elő, nem gondolható — Jézus életének s alakjának több oly vonása, melyet az evangéliumok feljegyeztek s melyek a Isten fiához nem illők, érthetetlen volna. Csupa tan sem rejthetik bennük; hanem kell, hogy életet tartalmazzanak. S aki ebből az életből merített, aki Krisztust a saját életében tapasztalta, az tudja is, hogy Ő nemcsak az idők teljességében élt, hanem még most is él s övé lesz a világ történetében az utolsó szó.

Ehhez *Eismann* udvari kamarai tanácsos **személyes bizonyágtétele** csatlakozott, ki azt mondta, hogy az ember nem elégedhetnék meg a biblia tanuságával, ha az élő Krisztusról csak az apostoli kor embereinek lett volna személyes tapasztalatuk. De ma is még igen sokan, köztük a szónok is, személyes viszonyba léphetnek Jézussal s vallhatják, hogy tapasztalatuk megegyezik a Szentírás bizonyítékával.

Lic. Mumm a **közéletre** hivatkozik, mint amely tanuskodik az élő Krisztusról. Az Istenből áradó élet — úgymond — áthatja a német népet. Már 30 emberöltőn keresztül tapasztalhatja ez magán a Krisztusba vetett hit és bizalom áldását. Most sem apadt még ki ennek forrása. Az Isten igéjét áhító sokaság, a külmiszió áldásos működése és a belmisszióának szociális iránya és magasztos vívmányai, a legkülönbözőbb keresztény szellemen működő testületek és egyesületek, mind ezt bizonyítják. A kereszténység még ma sem teszi azt a benyomást, mintha exstatikus, vagy örült embernek alkotása, avagy épen levegőből kapott valami volna, hanem még

ma sem magyarázható az meg másból, mint az istenfia földi életéből és tanításából.

Israel lelkész azzal kezdi fejtegetéseit, hogy rámutat a tudomány tévedéseire s arra a gondra, mely dacára annak a hívő köröket mindannyiszor elfogja, valahányszor a tudománynak új torzszülöttje lát napvilágot. **A történeti Jézussal él vagy esik egyházunk**; mert nem áll, hogy abban az esetben, ha a tudomány minden kétséget kizárólag megállapítaná, hogy Jézus nem élt, az egyházat ezáltal semmi veszély nem fenyegetné. Még a keresztény vallás erkölcsi tartalma sem tarthatná magát. A szívbe plántált erkölcsi törvény külső támaszra szorul, s ha Jézus élete nem egyéb mesénél, összeomlik a keresztény erkölcsi törvény külső tekintélye, mint az eléggé kitűnik abból, hogy a Jézustól elszakadt emberek új erkölcsiség után kutatnak, mely lehetőleg felette áll a jó és rossz fogalmainak. Amint a keresztény vallás Jézus életének tényén épült fel s jelenleg is ezzel hódítja meg a pogányokat, úgy csakis addig fog fennállni, míg ez az alapja meg nem dől.

Végül D. *Philipps* az elhangzott beszédekből mintegy levonta a következtetéseket. Fájjalja, hogy sok ezer ember helyesli azt a nézetet, mely megfosztja őket legnagyobb javuktól. A Drews-féle mozgalomért a liberális theológia felelős. De amikor a tenger hullámai elérték a legmagasabb pontot, alábuknak. Ugy látszik, hogy a liberális theológia is immár elérkezett ehhez a ponthoz. Krisztus még mindig győzedelmeskedett, azért most sincs mit félnünk.

D. *Faber* egyetemes szuperintendens szívből jövő imája zárta be a nagy hitvalló összejevetelt.

Ugyanígy, ugyanezen szónokok közreműködésével folyt le a dómiban is a Drews elleni tiltakozó gyűlés.

Jóleső érzéssel adtunk számot a pozitív vallásosság eme hatalmas kitöréséről. Ugy érezzük, mintha immár a radikális theologiai irány is megtalálta volna azt a képviselőjét, aki után haladás már nem, csak hanyatlás lehetséges. Vajha leraknák már egyszer a fegyvert s eszökbe vennék, hogy „az egekben lakozó neveti, az Úr megcsúfolja őket“.

Szomolnok.

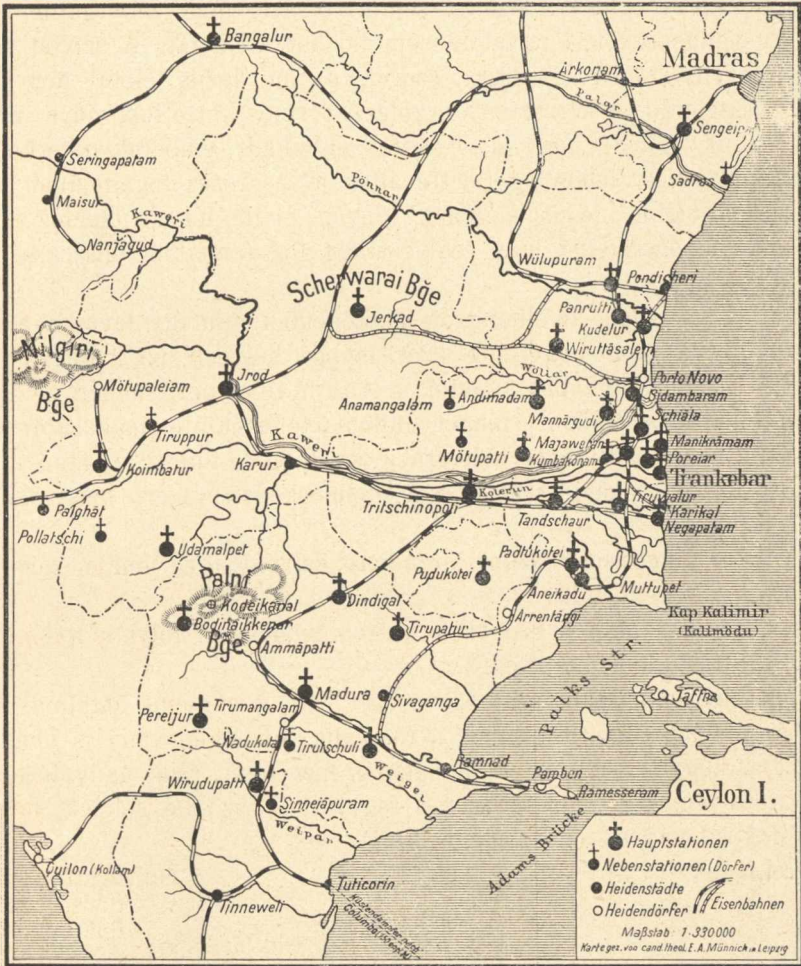
Schmidt János.

A Lipcsei Misszióról.

(Legujabb hírek.)

Misszióink a múlt évben összesen 18 missziói munkást küldött ki Indiába és Afrikába: 12-t, kik először mentek el hittérítői munkára (közülök 4 női misszionárius) és 6 missziói munkást, kik már második és harmadik ízben indultak útra. Indiában 30 misszionárius működött, továbbá 15 missziói tanítónő, 31 bennszülött segítő és segédnő. Mindazonban nem elegendő a munkás az indiai missziói terület kellő megművelésére. Égető szükség lenne theologusokra, tanférfiakra, nevezetesen a magasabb iskolák számára és

missziói orvosokr. Hasonlókép a szenának is, melyekben jelenleg 700 nőt tanítanak, az erők szaporítását szükséglik. *Legrégibb* ind misszionáriusaink: Beisenherz (1870 óta), jelenleg Poreiarban, Pamperrien (1877), misszióknk prépostja, jelenleg Trankebárban és Kabis (1877), jelenleg Bangalurban. Az indiai misszionáriusi kar *legifjabb* tagja, a tavaly kiküldött Hammitzsch Albert György. Született 1886-ban Lipsésében. Atyja vasuti hivatalnok. A

Az indiai misszióterület térképe.

népiskola és a reálgymnásium 6 osztályának elvégzése után 1902-ben a kereskedelmet tanulta, majd 1904-ben belépett lipcsei missziói képezdénkbe, melynek elbocsátó vizsgáját m. évi husvétkor tette le. Azután Köppen warsingfelmi Ielkésznél töltött néhány hónapot mint gyakorló segédlelkész, mire felszenteltetett s mult évi november 9-én indult Genuán át Indiába.

Ezen missziói munkások 40 főállomáson és 818 hozzátartozó községben 249 istentiszteleti helyiségben működnek. Ujonnan felvétetett 333 pogány és 719 keresztyén szülöktől származó gyermek kereszttetett meg, ugy

hogy indiai misszióink összes lélekszáma: 21.604, kik közül 8322 tud írni-olvasni, ami 38%-nak felel meg, míg Indiában a lakosságnak általában csak 6%-ért az írás-olvasás mesterségéhez. A kereszttelésre előkészület alatt áll 290 pogány. 279 magasabb és alsóbb iskolában 10420 gyermeket oktattak misszionáriusaink. Annak bizonyosságául, hogy a missziói iskolák eredményei elismerésben részesülnek az angol kormánytól, megemlítendő, hogy az államsegély ismét 6000 márkával emelkedett; pogány gyermekek 14457 márka tandíjat fizettek iskoláinkban. *Legrégibb* indiai főállomásaink: Trankebár (1706), Tandzsaur, Madrász, Kudelur, Majáverám és Triesinopoli, melyek mind a régi dán-hallei misszionáriusoktól alapítottak a 18. század első felében s melyeket 1848-ban vett át a Lipcsei misszió a dánoktól. (Bemutatunk néhány e régi állomások jelenlegi állapotáról és életéről tanuskodó képet, valamint tájékozásul indiai misszióink térképét.)

Legújabb előindiai főállomásunk Pándur (1904), melyhez 20 istentiszteleti helyiség és ugyanannyi iskola tartozik; lélekszáma 2138, tanulók száma 428. Ezen állomás jellemzője, hogy tagjai majdnem kizárólag páriák, kik a missziói társulattól vett földbirtokon élnek mint bérlők. Ugyancsak itt tart fenn misszióink földművelő iskolát is, melyben 15 ifju lakik. Ezek közül 5-en az ácsmesterséget is tanulják, 5-en pedig a szőnyegszövést, mindnyájuknak azonban a gazdaságban kell segíteniök és tanulniok. A missziói földbirtok jövedelmének emelése és ezzel karöltve az ottani keresztények szociális emelése végett szükséges volna, hogy még egy néhány a rizsföldek öntözésére szolgáló kut építtessék rajta, mit a Lipcsei Misszió azonban az általános drágaság következtében igen szorult finánciális helyzetében csak *külön* adományok segítségével vihet keresztül. Eddig még deficittel dolgozik misszióink ezen birtokán. Vezetője id. Schomerus misszionárius, ki kénytelen volt 205 keresztényt kizárni a gyülekezetből, mivel már évek óta nem látogatták a templomot, ellenben a bálvány ünnepeken rendszeren résztvettek. A kereszténységtől való elfordulásuk okául azt hozták fel, hogy a misszió nem segélyezte őket anyagilag annyira, amennyire ők azt remélték. Ezen egyházfegyelem láthatólag áldásosan hatott a gyülekezeti életre.

A Lipcsei Misszió által *Hátsóindianában*, Malakka félszigetén 1908-ban megkezdett munka is szépen halad. Ennek főcélja az Előindianából idevándorolt keresztény tanuljaink összegyűjtése és lelkipásztori gondozása. Főállomás *Penang* városa, melyhez 53 mellékállomás tartozik, már közülök legnevezetesebb Kvala-Lumpur. A munka vezetője Matthes misszionárius, ki két bennszülett lelkésszel karöltve rövid idő alatt 516 tanul keresztényt gyűjtött össze. Megfelelő gondozás nélkül ezen bevándorlottak legnagyobb része csakhamar a pogányságba sülyedne vissza. Gazdaságilag is igyekszik misszióink őket emelni. Ebből kifolyólag egy ültetvényes késznek nyilatkozott, hogy mindazoknak munkát ad birtokán, kiket misszionáriusaink ajánlanak neki, sőt hogy 1000 hold rizsföldet bérbé is ad nekik. Hittérítőink érdeme az is, hogy ezen kivándorlottak nagy inségben otthon hagyott családtagjaiknak egy félév alatt közel 1000 márkát küldöttek segélyül. A mellett ezen szór-

ványkeresztények egyházi szükségleteikre is áldoznak, így magában Kvala-Lumpurban templom építésére 2 év alatt 5000 márkát gyűjtöttek. Minden felnőtt egyháztag évi keresményének tizenketted részét adja e célra.

A tandzsauri luth. „vigasztaló templom“ belseje.

A keletafrikai *wakamba* misszióban 5 misszionárius és egy missziói mesterember működik 4 bennszülött tanítóval 3 állomáson és 12 prédikáló helyen. 5 iskolában 81 gyermek tanul. Misszióknak ezen legrögösebb területén tavaly mégis csak 11 pogánykeresztelés történt. *Legrégibb* munkása Hofmann, missziói esperes (1886), ki hazájában töltött félévi szabadság után ismét visszatért Ikuza állomásra.

A Német-Keletafrikában folytatott *dzsagga* misszióban 24 misszionárius, 6 missziói segéd, 1 missziói orvos és 4 missziói tanítónő működik. Van itt 12 főállomás, 30 mellékállomás és 6 prédikáló hely. A bennszülött tanítók száma 47. Az 59 iskolában 4244 tanuló van. Összes lélekszám 1146, köztük 523, ki írni és olvasni tud; a katechuménok száma 178. Legrégibb *dzsagga* állomásunk: *Madzsame*, melynek képét (a jövő számban) szintén bemutatjuk. Gondozója Müller misszionárius, ki 1893-ban lépett Althaus és Fassmann hit-térítőkkel a *dzsagga* földre mint ottani missziónk uttörője és megalapítója. A tavaly alapított *Vudee* állomás élén Oldewage misszionárius áll.

Miután keletafrikai missziónk az általa eddig megszállt vidékeken t. i. a Kilimandzsáró, a Meru hegy és a Pare hegyvidék környékén már nem igen terjeszkedhetik, mert minden tekintetbe jöhető állomás már más missziótól van megszállva, immár a német kolónia *délnyugati* részén igyekszik új állomások útján tért hódítani, miután ott sem az izlám, sem a róm-katholikus misszió, e veszedelmes és kiméletlen riválisaink, még be nem fészkeltek magukat. E célból felderítő expedíciót vezetett oda a múlt nyáron Müller és Fokken misszionárius. Utjuk eredményéről majd annak idején beszámolunk mi is.

Múlt év augusztus 19.—24. napjáig *dzsagga* misszionáriusaink *25-ik konferenciájukat* tartották Mosiban, melyen Althaus esperes évi jelentése után a következő tárgyak kerültek részben gondos írásbeli referátumok alapján napirendre: 1. Keresztény vasárnapi lapnak kizuaheli nyelven való kiadása. 2. Mi módon történjek a pogányokból áttért házaspárok esketése? 3. A bennszülött tanítók fizetésemelése. 4. A munkának erkölcsi értéke és missziónk feladata a bennszülötteknek munkára való nevelése tekintetében. 5. Ethnologiai előadások. 6. Üzleti és statisztikai természetű kérdések. 7. Istentisztelet német nyelven; *dzsagga* népünnepély; bibliai magyarázat.

Missziónk évenként majdnem 2 millió példányban nyomtatja gazdagon illusztrált lapjait, melyek: „Verlag der Ev.-luther. Mission Leipzig, Karolinenstrasse 17“ címen rendelhetők meg, ha nem akarjuk a Luthertársaság vagy a pozsonyi diakonissza anyaintézet könyvkereskedése útján hozatni. Az „*Ev. Lutherisches Missionsblatt*“, melynek szerkesztője Handmann volt indiai misszionárius, mint az egylet főorganuma a hittérítők eredeti jelentéseit és a missziói vezetőség összes hivatalos közléseit hozza. Évenként 154,800 példányban s havonként kétszer jelenik meg. Főcélja összeköttetést létesíteni a künt levő missziói munkások és a hazai missziói gyülekezet között. Ára egész évre 2 márka. A női misszió ügyét szolgáló „*Lydia*“ évenként 16,800, a népies „*Nachrichten aus der Heidenwelt*“ 384,000 és a „*Die kleine Missionsglocke*“ c. gyermeklap 1.380.000 példányban jelenik meg; a *Lydia* évi előfizetési ára 1.20 márka, a másik kettő *pfenninges* lap. Bárha németnyelvű gyülekezeteink minden családjában legalább egy-egy ilyen missziói lap válnék otthonossá! Próbapéldányokkal szívesen szolgál a fent nevezett kiadóhivatal.

Lipesei Missziónk munkásai 1909-ben e lapokon kívül még 16 kisebb-nagyobb sajtóterméket adtak ki, melyek közül legnevezetesebb *Raum* misz-

szónáriustól: „Die erste Grammatik der Dschagga-Sprache“. Jelentőségét bizonyítja *Meinhof*, berlini egyetemi tanár és a néger nyelvek tudós kutatójának elismerése, valamint a német grammatügyi kormány azon ténye, hogy az ő költségén nyomtatta ki.

Végül még megemlékszünk a *tübingeni misszióorvosi intézetről*, mely mult évi október 20-ikán nyitott meg ünnepélyesen annak bizonyágául, hogy a német evangélikus világ is — úgy mint az angol és az észak-amerikai — felismerte azon kötelességét, miszerint irgalmas szamaritánus módjára a szenvedő pogány emberiségben testi betegségeiben is segítsen. Az intézetben jelenleg 19 diák lakik, kik közül 8 az orvosi misszió szolgálatába akar lépni és 5 misszionárius, kik október 1-én kezdték meg a rövidebb szamaritánusi kurzust. Az intézet épüget missziói ház, mint akadémiai

A kudeluri misszióiskola tanulói, Brutzer hittérítővel.

intézet akar lenni. Egyrészt orvostanhallgatók keresztény otthona legyen, kik itt a tropikus betegségek lehetőleg alapos ismeretébe és gyógykezelésébe vezetnek be, de máskülönben az egyetemen folytatják tanulmányaikat, másrészt misszionáriusok és missziói növendékek képzőintézete, kik 10 havi tanfolyamban annyira kiképeztetnek, hogy saját családjuknak és a bennszülött lakosságnak a legszükségesebb orvosi és hygienikus szolgálatokat nyújthassák. Hasonló célja van a misszió nősegédszemélyzete kiképzésének is, melynél még a szülészetre és a csecsemő ápolására fektetnek különös súly. Az intézet igazgatói Dr. med. *Fiebig*, ki 22 évig működött mint állami orvos a németalföldi Indiában és *Dr. Olpp*, ki hosszú évekig működött Chinában mint a Rajnai Misszió orvosa. Az intézet épülete és belső berendezése 250.000 márkába került, mely összeg szeretetadományokból gyűlt össze.

Németjářalu.

Zimmermann János.

(Folytatása következik.)

Életemből.

Irta: **Jakobs H.** — Fordította: **Wallrabenstein Jakab.**

Zsidó vagyok. Apai és anyai ágon a Lévi nemzetségéhez tartozom. Szüleim Északnémetországból vándoroltak Oroszországba még születésem előtt. 1866-ban születtem. Három éves koromban édesatyám, ki tanító volt, héber imákra és bibliai versekre tanított. Négy és fél éves koromban Mózes törvényeit kellett tanulnom; hat éves koromban pedig a Talmudot tanultam.

Tizenhárom éves koromban, mikor is a zsidó fiugyermek „a törvény fia“ lesz, édes atyám a szokáshoz híven, a nyitott törvénytekerceset előtűnk tartva, a gyülekezet előtt mellém állt s ünnepélyes hangon mondá: „Boldog az az ember, ki nem felelős többé másért“. Engem nagyon meghatott az a gondolat, hogy a mai naptól fogva én magam vagyok felelős minden tettemért és ha vétkezem, engem büntet a mennyei bíró. Rákövetkező nyáron édesatyám egy rabbiképzőbe adott. Szorgalmasan tanultam a Talmudot, de más könyvek után is vágyódtam. Ez a vágy többi tanulóársamban is meg volt s többször együtt olvastunk titokban valamit a tiltott világi tudományból.

Tizennyolc éves koromban eljegyeztem magam és 20 éves koromban megnősültem. Feleségem Ezro rabbi leánya volt.

Amerikában.

Néhány év mulva Amerikában az Oili gyülekezet rabbija lettem. Híven szolgáltam e gyülekezetet 3 éven át, úgy a zsinagógában, mint az iskolában. Megismerkedtem több keresztény lelkésszel, kikkel vallási dolgokról beszélgettem. Egyszer Parson lelkész meghívott vasárnapesti istentiszteletére, melyen „zsidók és nemzsidók“-ról akart elmélkedni. Oly barátságosan és szeretetreméltóan hívott meg, hogy nem tagadhattam meg kérését. Nagy zavarban voltam, mert keresztény templomba menni számomra annyi volt, mint áthágni a második parancsolatot. Megbeszéltem a dolgot néhány gyülekezetembeli emberrel s csodák csodája, nem volt semmi ellenvetésük, sőt egyesek ajánlkoztak, hogy elkísérnek. A jelzett időben ott voltam az egyszerű, de csinos templomban. Figyelmem a falon levő eme három szóra irányult: „Isten a szeretet.“ A szószék fehér virággal volt díszítve. Feltűnt, hogy a két kitűzött ének a zsoltárok könyvéből volt merítve. Magamban bizonyos méltatlankodással mondtam: ezek a pogányok még a mi szent könyvünkől is merítenek. A pap a zsidó nép dicséretével kezdte meg beszédét. A zsidók közt nincs iszákos, kevés kerül börtönbe. Figyelmesen hallgattam s örültem a beszédnek. Többek között még a következőket mondta: Hálát adok Istennek, hogy mi, kiknek elődei évekkel ezelőtt még pogányok voltak, a zsidó apostolok, Péter és Pál szavai által Ábrahám fiai lettünk. Mindenekfelett magasztalom Istent, hogy Jézus Krisztus által, ki maga is zsidó volt, most már zsidó és nemzsidó közt nincsen különbség, ami Urunk mindenkinek ura.“ E beszéd után buzgón imádkozott s ezzel végződött az istentisztelet.

Bosszankodásom, hogy nemzsidók az én szent bibliámból olvasnak, merítenek, elmúlt. Mélyen meghatott a hallgatók buzgó áhitata. Mikor a pap imára felhívta a gyülekezetet, mindnyájan fejthajtva imádkoztak. Meggyőződésem ellen volt az Üdvözítőnek még csak a legcsekélyebb tiszteletet is megadni, mert azt hittem, nem ő a Messiás. Ülőhelyzetből jól láthattam, hogy egyesek könnyteljes szemekkel imádkoztak. Bár mosolyogtam midőn ezen embereket könnyezni láttam, Isten mégis felhasználta e könnyeket arra, hogy kemény szívemet megpuhítsák.

A uton hazafelé csak keveset beszéltem kísérőimmal, mert az egész, amit átéltem mintegy álomnak tűnt fel. Midőn hazaértem azt mondtam magamban: Akármint tévednek is ezek az emberek abban hogy embert Istenként imádnak, annyi bizonyos, hogy oly bensőleg, oly vallásosan imádkoznak, hogy arcuk a szentséget és őszinteséget sugározza vissza. Olvasnom kell az újtestamentomot, hogy lássam, mi teszi ezen embereket azzá amit láttam.

Az újtestamentom olvasása.

Egy héber újtestamentomot rendeltem és őszinte szívvel kutatni kezdtem. Eleinte nem igen hatott meg. Egy napon azt a történetet olvastam, mikor Jézus átment a vetéseken. Az a felelet, melyet Jézus a Farizeusoknak adott, mikor ezek a tanítványokat a szombatnap megsértésével vádolták, amiért gabonafejeket

Jacobs H.

szaggattak és ettek, mélyen meghatott. E szavak: „A szombatnap az ember kedvéért van és nem az ember a szombatnapért,“ igen nagy hatást gyakoroltak rám. Nemsokára ezután történt, hogy szombat reggel a zsinagógába mentem és ahelyett, hogy zsebkendőmet káromra kötöttem volna, zsebemben felejtettem. A zsidóknál ez nincs megengedve szombatnapon, mert teherhordásnak minősítik. Ezer meg ezer zsidó szombatnapon vagy a testére, vagy a nyakára, vagy a karjára kötve viseli zsebkendőjét. Midőn Nehemiás uralkodott Jeruzsálemben, kiadta a parancsot, hogy a nép szombaton ne vegyen s ne adjon el semmit, terhet se hordjanak. A kapuknál álló örök ügyeltek arra, hogy terhet ne vihessenek a városba. A rabbik és talmu-

disták évszázadok alatt új meg új rendeleteket fűztek Nehemiás rendeleteihez, úgy hogy sem gyümölcsöt, sem zöldséget, sem kenyvet, de még a bibliát sem volt szabad szombatnapon vinni. Mivel a zsebkendő azonban szükséges valami, azért szabad a karra, vagy testre kötve, tehát a mindennapitól eltérőleg viselni. A zsinagógába érve többen kérdezték, miért viselem a zsebkendőt meg nem engedett módon, mi által a szombatnapot sértem. Bocsánatot kértem, hogy elfelejtettem. Bár igazat mondtam, még sem elégedtek meg igazolássommal. Sokan zúgolódtak s azt mondták: „Mi lesz velünk, ha már rabink is elhanyagolja a szombatnap megszentelését.“ Ekkor eszembe jutottak Jézus szavai, ama örömhír: „A szombat az emberért van!“ Ez volt a kezdet. Ezek a szavak képezték ama magot, melyet a szent lélek megtermésére elhintett.

Fontos lépés.

Orthodox zsidóságom nem tudott a szent lélek működésének ellenállani. Ha a szombatnap az emberért van, akkor az egész törvény is az emberért van. Ha pedig Isten kegyelmét a rabbinisztikus ceremóniák nélkül is el lehet érni, akkor mire valók mindezek az akadályok? 1895. február 15-én lemondtam hivatalomról. De akkoriban még nem gondoltam arra, hogy keresztény leszek. A reform-zsidóságban véltem elvesztett lelki nyugalmaimat feltalálni. Egy ideig a reform-zsidók vasárnapi iskoláiban működtem. Reform-zsidókönyveket és folyóiratokat kezdtem olvasni, de lelki nyugalma nem találtam. Kutató lelkemet a reform-zsidók jótékony egyesületei, remek templomai nem elégtették ki.

Mindig nyugtalanabb lett lelkem. A keresztény szellem mindig nagyobb és nagyobb hatást gyakorolt rám, de borzadtam a gondolattól, hogy valaha én is keresztény legyek. A megfeszített és megvetett Jézusban hinni, az a zsidóra nézve a legeslegnagyobb bűn. Gyermekkorunk óta arra oktatnak, hogy minden nyomoruságunknak, üldöztetésünknek, vérünk ontásának, Krisztus az oka. Ilyen lelki állapottal legjobbnak láttam idegen országba menni.

Menekülés Jézus elől.

A keresztény ifjusági egyesület akkoriban kirándulást tervezett Kaliforniába. San-Franciscoban egy konferenciát akartak tartani. Elhatároztam, hogy velük megyek. 1897. július 1-én hagytam el azt a várost, melyben annyit gondolkoztam. Minél távolabb mentünk, annál jobban éreztem magam, mert nem gondoltam mindig arra az öreg papra s könnyes szemü imádkozó hiveire, az egyházi énekekre és a bibliára. Mindezt el akartam felejteni. De ember tervez, Isten végez.

Mikor Denverbe érkeztünk, a kirándulók többsége a nagy magasságu Pikes Peak hegyre ment, én is velük tartottam. Naplemente előtt értem a hegytetőre. Lábam alatt felhők terültek el, melyekből tucat számra bukkanak ki a hegyesúcsok úgy, mint tengerből a szigetek. A nap éppen készült a hegyesúcsok mögött lenyugodni. Velem szemben egy másik csúcson egy csomó fiatal ember állott, szintén a nap lementében gyönyör-

ködvé. „Isteni!“ kiáltotta az egyik közülök, „jertek, dícsérjük Istenünket magasztos alkotásáért!“ Erre mindnyájan megalázkodtak az Ur színe előtt s az indítványozó hangosan imádkozott. Anélkül, hogy akartam volna, szívembe hatolt ezen imádságnak minden szava. Ima után vígan szálltak kocsijaikhoz s egyházi énekeket énekelve, folytatták útjokat. Én a koci egyik sarkában meghuzódva borzasztó elhagyatottnak éreztem magam s míg ők énekeltek, azt mondogattam magamban: Csak te is lehetnél oly boldog, mint ezek!

San-Franciscoba érkezve, az a hír terjedt el, hogy Alaszkában aranybányákat találtak. „Itt az alkalom a meggazdagodásra, hagyd a vallást,“ gondoltam magamban. Hajójegyet váltottam s elindultam. De alig hagytuk el a várost, egy középkorú férfi leült velem szemben, zsebéből kivett egy kis könyvet és két társával énekelni kezdett ekképpen: „Oh boldog nap, melyen Jézus bűneimtől megtisztított.“ Csoportosulás támadt. Többen kísérték az éneket. Alaszkába vándorló misszionárius volt az éneklő. Mintha nyíl fúródott volna szívembe, úgy hanyatlottam székembe. Azonban csakhamar megnyugodtam, sőt minél többet énekeltek, annál figyelmesebben hallgattam.

Unalaszskában hajónk kikötött, hogy szívet vegyen fel. Éppen vasárnap volt. Templomba mentem, hol mint hallottam, egy eszkimó gyermeket fognak keresztelni. Meglepett, mennyivel rendesebbek a megkeresztelt eszkimók, mint a pogányok. Egy kis házikót épít magának mindegyik és életmódjuk is más, mint a földre vájt kunyhókban lakó pogányoké. Azt gondoltam magamban, hogy Jézus mégis csak tett valamit a sötétségben lakozó emberekért.

Hajónkon egy jezsuitával ismerkedtem meg. Többször a vallásról vitatkoztunk. Egy napon, mikor hiába igyekezett meggyőzni a pápa csalhatatlanságáról és a szentekhez való imádkozás hasznos voltáról, rátért annak kimutatására, hogy Jézus próféta volt. Azt mondta, hogy minden zsidó köteles Jézusra éppen úgy hallgatni, mint Mózesre, vagy akármelyik másik prófétára. Kérdeztem, vajjon tud-e Jézus jövendöléseiből olyat felmutatni, ami tényleg teljesedésbe ment, mint a hogy ezt a többi prófétáknál látjuk. Ő azonnal hivatkozott az Urnak eme szavaira: „Jeruzsálem, Jeruzsálem! ki megkövezed a prófétákat... a ti házatok pusztá lészen!“ Rám mutatva ezt mondá: „Jakobs ur, nem teljesült-e be ez a jövendölés? Jeruzsálemi templomotok szétrombolva, népetek szétszórva. Vajjon nem volt-e Jézus próféta?“ Nem feleltem semmit. Félre vonultam és sirni kezdtem, mert beláttam, hogy mindez igaz!

Mivel a sekély víz miatt nem hajózhattunk tovább célunk felé, azért visszautaztam San-Franciscoba.

Megtaláltattam.

San-Franciscoban tartózkodva egy napon, egy zsidó ismerősöm fel szólított, hogy menjek vele a „zsidó misszióba“ megnézni, mit üznek ott. Elmentem vele. Ettől fogva nyolc hónapon át minden kedden este felkerestem ezeket. Itt nyilvánosan vitatkoztam a kevésszámú megtért zsidóval és

kereszténnyel. Minél inkább igyekeztem azonban bebizonyítani, hogy Jézus nem az igazi Messiás, annál inkább megmutatta a Szentlélek, hogy bűnös vagyok és Megváltóra van szükségem. Kezdtém keresztény istentiszteletekre és összejövetelekre járni. Nem volt nyugtom, sokszor aludni sem tudtam Áttérni, az a legborzasztóbb gondolat volt, mert szüleimtől, feleségemtől, gyermekeimtől, barátaimtól s mindentől megfosztott volna, ami az emberi szívnek kedves. Isten lelke küzdött az én lelkeimmel. Erős küzdelem volt. Még csak egyetlenegyszer vitatkoztam nyilvánosan, de midőn akkor este látszólagos győzelmem után az egész gyülekezet letérdepelt és imádkozott, éreztem, hogy több ideig már nem tudok a Szentlélek működésének ellentállni. Eleinte még féltem az üldöztetésektől, de néhány hét múlva tisztába jöttem önmagammal, éreztem, hogy e szavak reám vonatkoznak: „Valaki azért vallást tészén én rólam az emberek előtt, én is vallást tészek arról az én mennyei atyám előtt.“

Vallást teszek.

1898. aug. 5-én felálltam a gyülekezetben és vallást tettem Jézusról, az én Uram és Üdvözítőmről. Három és fél évi küzdelem után megadtam magam az Urnak. A gyülekezet nagyon örült vallástételemnek. **Azt** az estét és **azt** az összejövetelt sohasem fogom elfelejteni. Néhány meg nem tért zsidó hangosan átkozni kezdett engem, de a keresztények annál hangosabban dicsérték az Urat. Ez volt az első ütközet és az első győzelem.

Megtérésem hire mint a futó tűz úgy terjedt városról-városra. Barátaim mindnyájan elfordultak tőlem. Ama szavak: „Lésztek azért ti is gyűlölségesek mindenek előtt az én nevemért“, nálam is teljesedésbe mentek. Istennek hála érte. Ő az üldöztetések között is megsegít! Tervem az volt, hogy e városban maradok és a zsidókeresztényeknek szolgálak, hogy kerüljem az üldöztetést. De Isten úgy találta jónak, hogy nyilvánosan hirdessem az evangéliomot. Nyitott ajtókra találtam. A presbyteriánusok szemináriumát látogattam három éven át s lelkésszé képeztem magam, úgy hogy 1902-ben felszenteltettem. Rokonaim haragudtak áttérésemért, feleségemet és két fiamat nem engedték utánam jönni. Gyermekeim csak itt-ott irhattak pár sort. De Isten meg tudja változtatni az emberek szívét, hogy belássák igaztalanságukat. Meg vagyok győződve, hogy az Ur az enyéimért való imáimat is meghallgatja.

Az evangéliom hirdetője.

Miután a szemináriumból kikerültem, egy évig San-Franciscoban működtem a keresztények közt. Egy nyári konferencia alkalmával felkerestem régi zsidó gyülekezetemet, Oil Cityben. Nagyon szívesen fogadtak, csak sajnálták lépésemet. Mindjárt első nap egy presbyteriánus templomban predikáltam s hallgatóim közt vagy egy féltucat zsidót is láttam. Hat év előtt zsidó rabbi voltam e helyen, és most hat év után a Jézus Krisztusról tehettem tanuvallomást. Oil Cityből hazatérve édes atyámtól, ki megtiltotta, hogy őt atyámnak szólítsam, míg Jézust Messiásomnak vallom, következő levelet kaptam:

„Mikor születél, nem volt bábánk. Ha nagyanyád nem lett volna jelen, úgy megfulladtál volna. Most azt óhajtom, bárcsak ne lett volna jelen nagyanyád.“ Ilyen levelet kaptam édesatyámtól, ki egykor többi gyermekeinél jobban szeretett engem. Levelét az asztalra tettem, leborultam és kiöntöttem szívemet Isten előtt. Imádkoztam az Urhoz, hogy bocsásson meg édesatyámnak, mert nem tudja hogy mit cselekedett. Erőt és vigaszt kértem még és nyertem is, úgy hogy megerősödvé mondhattam: „Dicséret a magasságban lakozó Istennek!“ Eddig is az Ur vezetett, ezentúl is ő fog vezetni éltöm végéig! Uram Üdvözítőmtől pedig senki el nem választhat, sem atyám, sem anyám, se jó, se rossz sors, sem az emberek szeretete vagy gyűlölete, mert az Ur megváltott engem.

Egyházi Szemle.

Belföld.

— **Az ököritói fekete husvét** sötét árnyat vet kulturális, közigazgatási és egyházi viszonyainkra. Háromszáz ember — köztük nagyszámu gyermek — benne ég egy deszkából épült szalmafedelű csürben, a melyet petroleumos lámpákkal és égő gyertyával ellátott papirlampionokkal világítanak ki a táncmulatság alkalmával. S a közigazgatási hatóság megadja hozzá az engedélyt, sőt annak helyi képviselője a községi bíró mint pénztáros maga ül az egyetlen nyitva hagyott bejáratnál, míg a többit — bizonyára az ő tudtával s beleegyezésével — beszögezték. Szégyenpir futja el arcunkat, ha erre gondolunk. Milyen kényesek vagyunk különben jó hírnevünkre, mennyire bánt, ha a külföld téves ítéletet alkot rólunk, s ime az ilyen esetekkel magunk szolgáltatjuk hozzá az okot és az alkalmat. De egyházi tekintetből az a legszomorubb, hogy ez a borzasztó szerencsétlenség *husvét vasárnapján* történt. Igaz, megtörténhetett volna bármely más napon is, s ezer csoda, hogy ez az első ilyen istenitélet. Hiszen például „a szomszédos Tótfalun — a lapok jelentése szerint — ez az eset az ifjúságot egy cseppet se bántotta, s ott másnap egy éppen ilyen rozoga szűk csürben, teleaggatva lampionokkal, tűzfészekben reggelig mulattak a legények“, bizonyára ismét a közigazgatási hatóság engedélye mellett. S pünkösdre már újból kibérelték a pajtát pünkösdi mulatságra, mert „arrafelé majd minden faluban és községben pajtákban tartanak husvétit, pünkösdi és karácsonyi bált.“ De ha már a közigazgatási közegek nem törődnek vele, hol van az egyház, hol vannak a lelkészek, hogy meg nem gátolják az ilyen mulatságoknak épen a főünnepek első napján való megtartását? Nem ismerjük ugyan erre nézve a református egyháznak nézetét, de tudva azt, hogy ott alig ütközik meg valaki a bőjti táncmulatságokon, sőt nem egyszer maguk is rendeznek ilyeneket, még azt is elhíhetjük, amit egyes lapok irtak, hogy ezt a husvétit táncmulatságot is „az egyház rendezte.“ S épen ez a legelszomorítóbb! Teljesen kizártnak tartjuk, hogy más keresztény hitvallású, pld. evangélikus vagy katolikus községben előfordulhatna ilyesmi. Saját gyülekezetem — sajnos — nem olyan egyháziás, mint szeretném, de amikor hire kelt, hogy ez a végzetes táncmulatság *husvét első ünnepén* volt, mindenki, még a legközönyösebb is, megütközött rajta s Isten sujtó kezét látta — úgy hiszem joggal — ezen ítéletben. Milyen is lehet az az ünneplés, ha délelőtt és délután az istentiszteleten már öregnek s fiatalnak az esze azon

jár, hogyan fog este mulatni, s milyen lehet aztán az átmulatott éjszaka után a hangulat az ünnep második napján? S miként egyeztethető ez össze Kálvin szigorú erkölcsi felfogásával? — Megható volt olvasni, hogyan vigasztalta Kovács Gusztáv lelkipásztor az életben maradt gyászolókat s ugyszintén Eröss Lajos dr. püspök is, aki szintén „megjelent Ökörítón a helyzet tanulmányozására.“ De a fődolog, amit ebből a szerencsétlenségből tanulhatnak s hiveik s lelkészeik lelkére köthetnek az, hogy *szenteld meg az ünnepnapot!*

— **A most folyó képviselőválasztási mozgalom** újra felkorbácsolja az emberi szenvedélyeket s felszínre hozza mind azt a sok szennyet, mely normális viszonyok között a néplelek tengerének fenekén mintegy eltemetve nyugszik. Mennyi önérdék, mennyi elvtelenség s mekkora haszonlesés nyilvánul meg ilyenkor ugy a jelöltek mint a „mélyen tisztelt választók“ részéről. Mi ilyen esetben a lelkésznek feladata? Talán az, hogy mint agitátor a szenvedélytől izzó tömegek élére álljon s azokat még inkább lángba borítsa? Nem, hanem hogy nemes mérséklettel példát mutasson a legtisztább forrásból, az igaz meggyőződésből fakadó elvhűségből s ilyen módon igyekezzék nevelő és nemesítő befolyást gyakorolni ugy gyülekezetére, mint ha lehetséges szélesebb körökre is. Ebből a szempontból csak örömmel lehet üdvözölni azt a körlevelet, melyet a választási mozgalom megindulásakor a bányai egyházkerület elnöksége: *Scholtz* Gusztáv püspök és *Zsilinszky* Mihály felügyelő intéztek kerületük lelkészeihez, óva intvén őket a választási küzdelmekben való olyan exponált résztvételről, a mi esetleg gyülekezetük belbékéjét dálná fel és saját reputációjukat is széles körben aláásná. Azzal, hogy az ezen körrendeletüket áthágokat megtorlással is fenyegetik, ugyan tullépték azon határt, melyet egyházi alkotmányunk részükre megszab, valamint ahoz sincser joguk, hogy valamely lelkésznek országgyűlési képviselővé választatását attól tegyék függővé, hogy jelöltetéséhez egész gyülekezete egyhangú közgyűlési határozattal hozzájáruljon, — ekkor vinnők csak be igazán a politikát az egyház tanácskozási termébe, — de attól igenis el kell tiltani a lelkészeket, már t. i. azokat, akiknek maguknak nincsen annyi pastorális prudentiájuk, hogy kortesekké sülyedjenek alá, hogy a lelkészklakból kortestanyát csináljanak s arra vagy más egyházi épületre korteszászlót kitzűzenek stb. Másrészt azonban kívánatos, hogy tiszta eszközökkel, ha lehet, érdemes lelkészek is bejussanak a parlamentbe s ahol az ilyen módon megtörténhetik és meg is történik, az nemesak az illető lelkészre, hanem egyházára is megtisztelő s ezt még azon esetben sem szabad akadályozni, vagy meggátolni, ha a saját gyülekezetében egyesek esetleg ellene is szavaznának. Hiszen tudjuk, hogy még a legkiválóbb lelkészeknek is, sőt épen ezeknek akad sokszor saját gyülekezetükben elég olyan ellenzőjük, akik a rendet, a pontosságot nem tudják megszokni s az igazságot nem szeretik hallani. Igaz elvhűség, komoly mérséklet s szintiszta jellem irányítsa azért a lelkészt politikai jogainak gyakorlásában, akkor senki sem ütközik meg rajta, sőt tiszteletet és elismerést vivhat ki nemesen irányító ténykedésével barátnál s ellenségénél egyaránt.

— **A zsebben tartott főrendiházi behívó.** Egy „félhivatalos“ közlés szerint „Szentiványi Árpád tiszai egyházkerületi felügyelő másfél évvel ezelőtt, Ihász Lajos dunántúli egyházkerületi felügyelő halála után, felhivatott a főrendiház elnöke által, hogy foglalja el az őt, mint legidősebb egyházkerületi felügyelőt megillető főrendiházi tagsági helyet. Szentiványi Árpád erre a felhívásra azóta sem reagált, csak hogy az utána következő legidősebb felügyelő, Zsilinszky Mihály, a főrendiházba be ne juthasson.“ — Tudjuk, hogy Zsilinszkynek meg nem hívása a főrendiházba milyen nagy visszatevészt keltett, tavaly a dunántúli egyházkerületi közgyűlésen s magán az

egyetemes közgyűlésen is. Most — ha igaz amit a „félhivatalos“ jelent — kitűnt, hogy Szentiványi az oka, hogy egyházunk a főrendiházban már 2 év óta nincs megfelelően képviselve. Mit szólna Szentiványi Árpád egyházkerületi felügyelő ur az ilyen eljáráshoz, ha más valaki, pld. egyházkerületének valamely lelkésze követné el? Nos, mi is ugyanazt tartjuk — ha így történt — az ő eljárásáról.

— „Világ“ címen új napilap indult meg a fővárosban, — a *szabadkőművesek* régen hirdetett organuma. A lap finanszírozói zsidó tőkepénzesek. Ez megmond mindent, meg azt is, mi értendő azon „megalkuvást nem tűrő szabadelvűség“ alatt, melyet a lap szolgálni akar s mit jelent kilátásba helyezett küzdelme „minden ellen, ami a szabadságot béklyóba akarja verni“. Hadüzenet ez nem csak a katolikus egyházban annyira elhatalmasodott ultramontán, klerikális irány ellen, aminek káros hatását minden téren oly sajnosan tapasztaljuk, hanem egyáltalán a keresztény vallás és világnézet ellen, azon legnemesebb formában is, amint az az evangéliomban jut kifejezésre. Aki ezen talán kételkednék, azt kétséget kizáróan felvilágosítja a lap ezen egyik legfőbb programmpontja: *felekezeten közoktatás*. Ez ma az egész világon az egyház, a hit ellenségeinek főkövetelése: a vallás, a hitvallás kiközösítése az iskolából. Ha ezt elérik, úgy nyert ügyük van, mert akkor naturalisztikus és materialisztikus világnézetüket beolthatják már a kisdedek szívébe, úgy hogy a jövő generáció már az övék. Hogy ezzel minő erkölcsi romlottság és züllés érne az emberiséget, a hazát, azzal nem törődnek. De nekünk kell törödnünk vele, hogy ez a mótely el ne hatalmasodjék. Egyházát, hitét szerető, a keresztény világnézetet valló, ahhoz ragaszkodó ember házában nem lehet helye ilyen lapnak.

— **Dávid Ferenc** születésének négyszázadik évfordulóját készül megünnepelni augusztusban a magyarországi unitárius egyház. Az ünnepély, melyen az angol és amerikai unitáriusok mintegy ötven tagu küldöttséggel szintén részt vesznek, Dávid Ferenc szülővárosában, Kolozsvárott lesz, míg Déva várában, ahol Dávid Ferencet, Krisztus nem imádása tanának hirdetése miatt, fogságba vetették, emléktáblát fognak elhelyezni — Minket keresztényeket ezen ünnepély természetesen nem érint, csak csodálkozunk rajta, hogy még mindig lehetnek unitáriusok, holott a Krisztus istenfiuságát önkijelentésén s a Szentírás bizonyágtételén kívül most már a kétezer éves keresztény egyház története is oly fényesen és megdönthetetlen erővel bizonyítja.

— **Mikszáth Kálmán**, a nagy író ünnepeléséből egyházunk is részt kívánt, melynek a költő egyik kiváló tagja. Igaz, hogy az egyházközigazgatás terén, hol leginkább a történetek érvényesülnek, hiába keressük Mikszáthot, ki szerényen megvonul a pesti magyar gyülekezet preszbyteriumában, de épen ez is egyik szép jellemvonása nemes egyéniségének, s mindenkit megigéző szerénységének. Épen azért nem is az egyházgyetem, vagy valamely egyházkerület, hanem a pesti magyar egyháztanács ünnepelte őt 40 éves írói jubileuma alkalmából. Igaza volt *Raffay* Sándornak, midőn üdvözlő szavaiban azt mondá, hogy „Mikszáth munkásságának fényéből az evangélikus egyházra is bocsát sugarat, mert írásaiból evangélikus szellem árad ki, munkáin ott van a szeretet himpóra, amely a lelkeket lekötni és gyönyörködtetni képes. Munkáit mindenkinek bátran kezébe adhatjuk, mert azok csak oktatni és nevelni tudnak.“ Elragadóan szép volt ezen szavakra Mikszáth válasza: „Ugyszólván egyre megy, tisztelt uraim, hogy ki melyik ponton dolgozik. Az Istenhez vezető utak csodálatosan vannak keresztelve és bővülő természetűek. Mi lesz a jámbor szállítmányokból, míg fölérnek? Miért ne változnék át a pacsirtaszó istentiszteletté? A buzgó fohász fölér egy költői művel. Egy jótett a lélek virága. Egy szépen nyíló virág az anyaföld zsoltára. Mindaz, aki a szépet keresi, az Istent keresi. Aki a szépet

gyámolítja, ugyanaz, mintha keresné! A szépnek a kultusza egyenes értékű a jónak a kultuszával. És önök, akik az egyházat szolgálják, tökéletesen ott vannak, ahol én, aki a szépet szolgálom. Isten kertjében nyer látszatot úgy az én munkám, mint az önöké.“ S milyen elragadó hatása lehetett, mikor annak kifejtése után, hogy egyházunknak jelenleg, legalább a körülményekhez képest nincs olyan baja, mely azokat is az egyházi munkához szólítsa, akik más téren működnek, így fejezte be beszédét: „De ha nem úgy volna, akkor legyenek meggyőződve, hogy a lónyabányai és turopolyai lutheránus papok dedunokája is tudni fogja, mire való kezében a kis vaspenge.“ Ime, egy újabb adat ahhoz, milyen áldás forrása az evangélikus paplak, mint nemes családi otthon, hazánkban is, mely még a harmadik vagy negyedik ivadékban is olyan kiváló nagy fiakat ad az egyháznak, hazának és társadalomnak, mint a jelen esetben Mikszáth Kálmán.

— **Magyar misszionáriusnő veszedelme Kinában.** Kinában megint kitört az idegenek elleni mozgalom, melynek dühe leginkább a keresztény missziók ellen irányul. Ezen megújult boxerlázadás főfészke Hunan tartomány fővárosában Csangszában van, hol 24.000 lázadó az angol konzulátus kivételével, a külföldiek birtokában levő összes épületeket felgyújtotta és lerombolta. A norvég lutheránus és a katolikus missziótelepek leégtek, a többieket pedig feldúlták, miért a hatóság elrendelte, hogy a hittérítők az egész tartományból vonuljanak vissza, mivel a hivatalnokok általános felkeléstől tartanak s ez esetben képtelenek volnának az idegeneket megvédeni. Különben három éjnek idején csónakon menekülő német misszionárius a habokban lelte halálát, mivel egy az idegenek segítségére siető angol ágyunaszád a csónakot vigyázatlanságból felborította. — Érdekes, hogy Csangszában, ezen millió lakossal bíró kínai városban, egy magyar misszionáriusnő is működik, *Kunszt Irén*, ki a református jellegű „Magyar Evangéliumi Nőegyesületek“ missziói bizottságának tagja. Kunszt Irén már hat év óta van Kinában és a csangsa-i lakosság nagyon kedveli. Hogy a mostani lázadás alkalmával nem érte-e őt is baj; azt még nem lehetett megállapítani. Imádkozzunk érte s a többi életveszedelemben forgó ottani keresztény hittérítőert, hogy az Ur oltalmazza meg őket, ha pedig meg kell hallniok, úgy adjon nekik erős hitet, hogy mint vértanuk bizonyágot tegyenek a Krisztusról.

— **A mramoraki lelkészválasztás ügye,** melyről lapunk mult számában megemlékeztünk, időközben rendbe jött. A panaszos visszavonta panaszát s Wallrabenstein Jakab rehabilitálva elfoglalhatja az állást, a gyülekezet pedig végre megkapja törvényesen megválasztott lelkészét. De milyen közigazgatás az, ahol 8 teljes hónap kellett hozzá, hogy egy jó hírnevében megtámadott lelkész rehabilitáltassék, dacára annak, hogy 166 szavazattal kettő ellen egészen korrekt módon lett megválasztva, egyetlen ember támadta meg a választást, s a már okt. 26-án megtartott tanukihallgatáson egyetlen egy tanu sem tudott ellene bizonyítani. S ennek dacára is még csak most szűnt meg az eljárás, hogy a panaszos vontatta vissza a panaszát, mert különben ki tudja még meddig tartott volna. Hol rejlik a hiba, hogy ilyen eset egyáltalában előfordulhat?

— **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület** képviselőjében ezidén *Pröhle* Károly soproni theol. akad. tanár, mint az egyesület jegyzője, vesz részt a Lipesei Misszió évi közgyűlésén, mely mint rendesen, ezidén is a pünköszt utáni szerdán tartatik Lipesében. Küldetéséről annak idején majd részletes beszámolót közlünk lapunkban.

— **Imaközösség.** *Imádkozzunk: május 17-én* a pogányok közötti misszióért általában s a lutheránus egyház missziójaért különösen, hogy a Szentlélek vezéreljen minden missziói munkát s legyen azokkal, kik a luth.

misszió ügyében május 18-án Lipcsében tartanak közgyűlést; május 24-én diesérjük a Szentháromság egy igaz Isteint, ki Atya, Fiú és Szentlélek és könyörögjünk megtartó, megváltó és megszentelő kegyelmeért; május 31-én imádkozzunk a belmisszióért, hogy annak áldását mindjobban megismerjük, másokkal is megismertessük s felvirágoztatásán egyházunk körén belül is hitből fakadó lankadatlan szeretettel közreműködjünk; június 7-én a koronás királyért és a hazáért, hogy az ország Krisztus szellemében kormányoztassék, hogy egyetértés és béke legyen a király és a nemzet között; június 14-én a „bűnös emberek“ és a magunk megtéréseért (Luk. 15, 1—10).

Külföld.

— **Németország.** (*Bodelschwingh atya f.*) Bodelschwingh atya, a Bielefeld melletti Bethel nevű óriási terjedelmű belmissziói telep apostoli lelkületű megalapítója, kit méltán állíthatunk Wichern, Fliedner és Löhe mellé, s kiről lapunkban alkotásai révén már többször volt szó, f. évi április 2-án, életének 80-ik évében meghalt. Midőn ezen gyászshirt olvasóink tudomására hozzuk, egyuttal jelentjük, hogy a jövő számban kimerítően méltatjuk majd az Ur ezen kiválasztottjának életét és működését.

— **Jézus él!** Azon nagy vallásos demonstráció alkalmával, melyet Berlinben a Drews-féle támadások visszautasítása végett a Busch-cirkuszban rendeztek, az egyes szónokok a következő tételek felett beszéltek: *Jesus lebt!* 1. Gottes Wort bezeugt es! (Le Seur); 2. Die persönliche Erfahrung bestätigt es! (Eismann); 3. Im öffentlichen Leben merkt man es! (Lic. Mumm); 4. Damit steht und fällt unsere Kirche! (Israel); 5. Lasst uns halten an diesem Bekenntnis! (Dr. Phillips). Az egyes beszédek között megfelelő egyházi énekeket énekelt a lelkes tömeg. — Azok, kik a cirkuszba be nem fértek, a dóm és a császári palota előtti téren gyűltek össze s önként rázendítettek az „Erős várunk“-ra. Egy lelkész a dóm hatalmas lépcsőzetéről kezdett a tömeghez beszélni, mit a rendőrség megtiltott, mire a német császár udvari lelkészével felnyitatta a szentély kapuit s a cirkuszban beszélő szónokokat automobilon hozták át, hogy itt megismételjék azt, amit ott elmondtak. — De ez a felbuzdulás nem volt csak pillanatnyi szalmaláng. Nagypénteken az evang. ifjusági egyesületek tettek ugyancsak a zsúfolásig megtöltött Busch-cirkuszban vallomást az élő Krisztusba vetett élő hitükről s azóta is alig telik el egy hét, hogy valamely nagy teremben vagy templomban mindig óriási hallgatóság előtt nem tárgyalnák ezt az ügyet. Így a domban most az udvari lelkészek tartanak vasárnapoként ezen témáról előadást. Április 10-én dr. Dryander beszélt „A Jézus életére vonatkozó okmányokról“, április 17-én Kritzinger „A Jézusról szóló örömhír tartalmáról“, ápr. 24-én Schmiewind „Jézus személyiségéről“ és május 1-én Ohly undvari lelkész fejezi be ezen nagyértékű előadásokat, szólva „Jézus gyülekezetéről“. A Nathanael-templomban lic. dr. Diettrich lelkész vette Drews „Krisztusmythusát“ a történelem, a modern tudomány és a keresztény élettapasztalat szempontjából éles, de igen előkelő és tárgyilagos bírálat alá. — Milyen vallásos erő rejlik ebben a férfias, határozott fellépésben. Valjon hogyan védenők meg mi az Urat, ha nálunk érné személyét ilyen hihetetlen támadás? . .

— **Melanchthon Fülöp halálának 350. évfordulóját** (meghalt 1560 április 19-én) számos helyen kegyelettel megünnepelték. Ezen alkalomból dr. Müller Miklós berlini theol. tanár s a bretteni „Melanchthon-ház“ megalapítójának tollából: „Philipp Melanchthons letzte Lebensstage: Heimgang und Bestattung nach den gleichzeitigen Berichten der Wittenberger

Professoren“ cím alatt nagy jelentőségű mű jelent meg, mely kimerítően ismerteti Luther ezen nagy munkatársának utolsó napjait. Részletes ismeretést térszűke miatt sajnos talán csak a jövő számban közölhetünk róla.

— „**Kaiserin-Auguste-Viktoria-Stiftung**“ a neve annak a hatalmas épületnek, melyet a német evangélikusok emeltek újból Jeruzsálemben, az Olajfákhegyén s mely Eitel Frigyes porosz hercegnek és nejének jelenlétében április 9-én lett ünnepélyesen felszentelve. Az épületnek hármas rendeltetése lesz. A forró nyári évszakban üdülőhelyül szolgál a Palesztinában lakó németeknek, elsősorban a diakonisszáknak és a missziói munkásoknak; novembertől májusig szálloda lesz a szentföldet meglátogató utazók és zarándokok részére, vallási és nemzetiségi különbség nélkül, végül pedig központja lesz az összes német evangélikus jótékonyági aktusoknak a Szentföldön. Az épület központját a „Mennybemeneteli templom“ képezi, melynek magas tornya messze távolból látható; a 40 vendégszoba 60—70 utas részére van berendezve; azonkívül van a román-stilben emelt épületben nagy díszterem, étterem és olvasószoba, terjedelmes gazdasági és lakóhelyiség s az egész a kaiserswerthi diakonisszaház nővéreinek gondozására s vezetésére van bízva. Ezen alapítvány eszméje az evang. Megváltó-templom felszentelése alkalmából 1898-ban vetődött fel, mikor az ott időző német császári párt a palesztinai német gyülekezetek küldöttsége egy a fenti célokat szolgáló s eddig nehezen nélkülözött ház építésére kérte. A császár ezt megígérte s az ígélet most valósággá lett. Az egész alapítvány több mint két és fél millió márkába került, minek körülbelül egy harmadrészét a német császári pár, egy harmadrészét pedig Oelbermann Laura nevű kölni evangélikus nő adta, míg egy harmadrész önkéntes adományokból gyűlt össze. Az alapítvány a német evang. Johannitarend védelme alatt áll. — Jóleső örömmel tölthet el minden evangélikust az a tudat, hogy a mély vallásosságú német császári pár oly nagy áldozattal és szeretettel munkálkodik közre, hogy egyházunk a Szentföldön s főképp Jeruzsálemben minél méltóbb módon legyen képviselve.

— **A hernhuti testvérgyülekezet** misszióját nagy gyász érte, amennyiben annak igazgatója *Reichel* Ernő, ki január 21-én a „Prinz Willem II“ nevű holland postagőzösre ült, hogy Délamerikában a szurinamei misszió-állomásokat megvizsgálja, az elmerült hajó összes utasaival a tengerben lelte sírját. Bár a hernhuti testvérek missziója már 1732-ben keletkezett s így 178 éves s bár ezen idő alatt hittérítői szakadatlanul ide s oda utaztak a nagy világteengereken, mégis csak igen kevés hittérítő pusztult el a tengeren. Az utolsó eset 1884-ben volt, amikor Brodbeck hittérítő, ki báró Nordenskjöld sarkvidéki utazónak mint tolmács segédkezett, Grönland felé utazva, a Schetland szigetek mellett hajótörés következtében vesztette el életét. 36 évvel korábban 1848-ban egy másik hittérítő egy dühöngő orkán következtében a nyugotindiai vizekben lelte halálát. 1820 óta ez a két eset egyedül állt. 1820 előtt 16 a testvérgyülekezet szolgálatában álló misszionárius pusztult el a tengeren. *Reichel* igazgató halála annál fájdalmasabb, mivel még javakorbeli férfi s kiváló tehetség volt s még csak öt év óta állt a testvérgyülekezet nagykiterjedésű missziójának élén, mely felelősségteljes állásban már is kiváló eredményeket ért el. R. i. p.

— **Husvét ünnepének határozott időhöz való kötése** nagyban foglalkoztatja Németország különféle köreit. Legujabban a „közhasznú tudományok kir. akadémiája Erfurtban“ foglalkozott e kérdéssel és *Schubring* tanárnak erre vonatkozó előadása alapján a következő három tételt terjesztette a porosz kultuszminiszter elé: „1. A tudományos akadémia helyesli azt a mozgalmat, mely husvét ünnepét lehetőleg határozott időponthoz kívánja kötni; 2. a tudományos akadémia azt ajánlja, hogy husvét ünnep az április

4. után következő vasárnapra tétessék, mivel ezen középső idő legalkalmasabb úgy az ipar és kereskedés, mint az iskola és egyház szempontjából; 3. a naptárnak tovább menő reformját a tudományos akadémia legalább ez idő szerint nem ajánlja.“ — Magunk is helyeselnők a husvétii ünnepnek határozott dátumhoz kötését.

Dr. Bezzel a *bajorországi* evangélikus főegyháztanács új elnöke, ki előbb, mint ismeretes, a neuendettelsau diakonisszaintézet rektora volt, egy igen komoly és korszerű körlevelet intézett lelkészeihez, melyben az egyre növekedő egyháztalansággal, az evangéliom életerőitől való elfordulás okaival és azon ellentétekkel foglalkozik, melyek a lelkeszi hivatal viselői között is láthatók. Dr. Bezzel nem követel az egyházban teljes egyformaságot („uniformes Luthertum“), s azon nézetet van, hogy a protestáns egyház különböző nézeteket eddig is haszonnal tapasztalt és viselt el. De fáj neki, hogy nem mindig a hithez való hűség és a Szentírás iránti tisztelet a lelkeseket összefűző kápos és hogy sok nemes és komoly munka épen a hitvallás ellen támad. És mélyen sajnálja, hogy az egyház filozófiai iskolává, a lelkesek pedig pusztá kritikusokká süllyednek. Azért a leghatározottabban kijelenti, hogy az irányok egyenjoguságáról nem lehet szó az egyházban, nem különösen azon irány egyenjoguságáról, a mely a felmagasztalt Krisztus előtt nem akar térdet hajtani és nem akarja őt mint Urát imádni. Az elnök avatási ígéretére és élettapasztalatán nyugvó lelkiösméretére hivatkozva tudtul adja, hogy a komoly cselekvést, ha ennek órája elkövetkezett, nem fogja elmulasztani. Ezen hely így szól: „Saját gyarlóságom tudatában és magam is segítségre szorulva, sok fájdalom és kevés öröm között szívesen szentelem időmet, erőmet és tapasztalatomat tudakozódó testvéreim utbaigazítására és ha lehetséges kioktatására, de a komoly cselekvést sem fogom elmulasztani, ha ennek órája elérkezett. És mindebben, hálás tisztelettel eltelve, egynek tudom magam az egyházvezetőség összes igen tisztelt tagjaival.“ — Igazi főpásztori szavak, melyek minden szóvirágtól menten rámutatnak az egyház főbajára s arra, hogy a hitvallás főkérdéseire nézve nem lehet szó a más nézetüekkel való megalkuvásról. Báresak mindenütt ilyen főpapokat adna az Ur egyházunknak.

— **Angolország.** *Világmissziói konferencia* lesz f. é. június 14-től 23-ig Edinburgban, Skóciában és pedig oly nagyarányu, aminőt a protestáns világ még alig látott. A földkerekség összes evangélikus misszió-egyesületei készülnek, hogy ezen konferencián az evangélikus missziót érdeklő összes kérdéseket és problémákat beható tanácskozás tárgyává tegyék. Az angol intéző-bizottság már két év óta az összes misszió-egyesületek, egyházak és nemzetek legképzettebb missziómunkásaival és tekintélyeivel összeköttesben áll és gyűjti az anyagot, mely a konferenciát foglalkoztatni fogja. Ezen jelentések nyolc nagy kötetre rúgnak, melyek a legolcsóbb árban kerülnek közkézre és nemesak a misszió történetéhez nyújtanak kiapadhatatlan kuforrást, hanem fényes bizonysgot szolgáltatnak arra nézve is, hogy az evangélikus kereszténység missziómunkája, a forma és módszer különfélesége dacára is, egységes mederben folyik. — A rendezőbizottság élén Lord *Balfour* áll, ki a nyilvános gyűléseket is vezetni fogja. A meghívott missziómunkások és -barátok száma 1100. A tanra és az egyházpolitikára vonatkozó kérdések ki vannak zárva a tanácskozásból. A széles e világról beküldött és az előzetes tanácskozásokban már kiválogatott és csoportosított anyag nyolc bizottságban fogja a konferenciát foglalkoztatni. Az egyes bizottságok elnökségét a legkülönbözőbb társaságokból és népekből fogják összeállítani. Annak idején ismertetni fogjuk ezen nagyszerű prot. missziókonferencia lefolyását, melyen valószínűleg csak a magyar protestantizmus nem lesz képviselve.

— **Svajc.** *Basel lakossága* a március 6-án lefolyt népszavazáson 7413 szóval 1036 ellen kimondta az egyház és állam szétválasztását. A szavazáson való részvétel csekély volt, mert a szavazatra jogosult polgárok száma 15.000, pedig a szétválasztás igen kedvező körülmények között történik. A református egyházi és iskolai birtokot az állam átengedi a ref. egyháznak. Ugy a református mint az ókatholikus egyháznak jogában áll, hiveitől egyházi adót beszedni. Az eddigi állami és községi járulékok — a lelkészek, kórházak és fogházak részére engedélyezett segélyek kivételével — ezentúl elesnek. A már folyósított nyugdíjakat továbbra is az állam viseli; az ókatholikus egyház egy templomot, paplakot és 150.000 frank dotációt kap végkielégítésül. A Klára-templomot a római katolikusok használatába engedték át, mely egyház egyszersmindenkorra 200.000 frank végkielégítésben részesül. Az izraeliták 15.000 frank végkielégítést kapnak. A törvénnyel csak a római katolikusok nincsenek megelégedve, kik megkárosítva érzik magukat. Az új rend 1911. április 1-én lép életbe. A boldog bázeliak tehát szerencsésen eljutottak oda, ahol mi még néhány év előtt voltunk . . .

— **Németalföld.** A hivatalos statisztika szerint a déli katolikus kerületekben kétszer annyi büntényt követnek el, mint az északi protestáns tartományokban. Ezen felül az előbbieken épen a legsúlyosabb büntények, mint gyilkosság, rablás, agyonütés, fajtalanság ijesztő mértékben fordulnak elő. A statisztika egyuttal azt is megállapítja, hogy a protestáns tartományok iskolái sokkal jobb karban vannak a szokat sokkal sokkal ottani lakosok látogatják. Így a katolikus vidékek nagyobb kriminalitását az ottani lakosok alacsonyabb fokú műveltségének is lehet betudni.

— **Waldemar dán hercegnő** halála újból szép kommentár a laekeni katolikus lelkésznek II. Lipót belga királyra vonatkozóan tett azon nyilatkozatához, hogy a katolikus egyházban egyforma megítélés alá esnek a királyok a köznéppel. Az elhalt dán hercegnő az ultramontán tanok szerint bűnös, mert vegyes házasságban élt s ha közönséges halandó lett volna, bizony a katolikus egyház megtagadta volna tőle az eltemetést, ha csak halottas ágyán bűnbánólag meg nem tért volna. Ellenben ez esetben a katolikus püspök ki a gyászistentisztelet alkalmával az elhalt hercegnő érdemeit méltányolta, kijelentette, hogy az egyház eme komoly keresztény nőnek az utolsó kenet szentsége mellett még a szent kommuniót is megadta volna, ha a körülmények megengedték volna. Ezek alatt a „körülmények“ alatt az ultramontán lapok támadásától való félelem értendő. — De miért is tagadták volna meg a hercegnőtől az uralmi szent vacsorát, ha nem azért, hogy a laekeni papot meg ne hazudtolják? Hiszen Waldemar hercegnőnek köszönhető, hogy Dánia oly bőven el van látva rendnővérekkel, hogy minden 38 katolikus lélekre egy nővér s minden 1000 lélekre egy katolikus kórház jut. Joggal is mondhatta azért *van Euch* püspök, hogy a hercegnő egyházi kötelességeit teljesítette. Bizony ő jól kihasználta azt a helyzetét, amelybe Waldemar herceg emelte. Az evangélikus királyi család tagjává fogadta, házasságában teljes egyenlőség uralkodott; mindkét fél egyháza áldotta meg a frigyet; a gyermekek nemök szerint követték szüleik vallását. A dán herceg oly engedékenységet tanúsított neje vallásával szemben, minőt más uralkodóházbeli vegyes vallású házasságoknál hasztalan keresünk. Végig tekinthetünk bizony az európai uralkodóházakon. Sok, igen sok evangélikus asszonyt találunk ott katolikus férj oldalán. De hol van az a paritás, mint *Waldemar* herceg házában? Van-e csak egy fejedelmi vegyes házasság is, melyben az evangélikus anya leányait a maga vallásában nevelhetné? A katolikus dán hercegné e téren példaképül szolgálhatna. — Csodálatos, hogy a püspök gyászbeszédében a teljes paritást egy szóval sem említi. Talán azért, hogy igaza legyen a laekeni lelkésznek, mert a köznépnél az ilyen

egyenlőség hittagadás. Ha a katolikus egyház érdekeiről van szó, Róma következetes s e téren bizony áll: Roma locuta, causa finita est.

— **Madagaszkár** szigetéről végre az az örömhír érkezik, hogy Augagneur kormányzó, ki az ottani előbb oly virágzó protestáns missziót éveken át leleplezetlen gyűlölettel üldözte és elnyomta, többé nem tér oda vissza. A maga által állított helyettést, ki ép oly ellenséges és igazságtalan szellemben kormányzott, szintén felmentette a francia kormány állásától. Ezen elhatározáshoz az utolsó lökést minden esetre azon tárgyalás adta, melyet a párisi angol követ folytatott ezen kérdésben nemrég Trouillot gyarmatügyi miniszterrel. Augagneur utódjává mr. Henri Cor neveztetett ki, aki Tahiti szigetén igazságos, pártatlan, tapintatos és a benszülöttek iránt jóindulatu embernek bizonyult. Így tehát remélhető, hogy ismét jobb napok következnek a madagaszkári prot. misszióra.

— **A filippini szigetek**, mióta a protestáns Egyesült Államok birtokába kerültek, élénken illusztrálják Krisztusnak ama mondását: „Az aratni való sok, de a munkás kevés“ (Mt. 9, 37). A szigetek lakossága most éli szellemi ujjászületésének idejét. A missziói- és bibliai társulatoknak meg kellene háromszorosítaniok erejüket s eszközeiket, hogy a nép üdvoszomját kielégíthessék. Két pásztor egy missziói út alkalmával két hónap alatt több mint 6000 bibliát és egyéb vallásos könyvet árusított el. A misszió is szép eredményt mutat fel. 8 évvel ezelőtt a szigetekeken még nem volt egyetlen evangélikus templom sem, ma pedig már több száz evangélikus templom és kápolna található. A különböző evangélikus közösségek tagjainak száma 60,000. De a munkások hiánya szintén érezteti hátrányát, sokan hitelenségbe esnek. Atheisztikus egyletek alakulnak mindenfelé s a spiritizmus is terjed. — Vajha a keresztény egyházak megszívelnének az Ur szavát: „Ha nem szólандasz, hogy visszatérítsd a hitetlent az ő utjáról, a hitetlen . . . vérét a te kezedből kívánom meg!“ (Ezs. 33, 8). S vajha minden erejüket megfeszítve hirdetnék a pogány és hitetlen népeknek az evangéliomot!

— **Óvás.** Ausztriában jelenleg egy *M. George Daniel* nevű „archidiaconus és misszionárius“ utazik s orientális ruházatban előadásokat tart a nesztorianus egyházzról s adományokat gyűjt egy kurdisztáni árvaház részére. Az illető több lelkészi hivataltól ajánlólevelet mutat fel, pedig ő egy szyriai szédelgő, akitől dr. Lepsius már a „Christl. Orient“ 1907. évi folyamában óva inti a közönséget. Mivel az ilyen csalók át szeretnek jönni a határon s minket is meg-meglátogatnak, felhívjuk rá olvasóink figyelmét, hogy alkalom adtán tudják, mit tegyenek vele.

Persely.

Cselekedjünk jót mindennel, *kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1910. március 21-től április 20-ig a következő adományokat vettük:

1. **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére:** Várpalota offert. 2 K 75 f, Bakonyszombathely offert. 2.—, Csöngö offert. 4.05, a petőfalvai gyülekezetből (konfirmándusok) 4.50, Kasper József lk. Ruszt 1.—, Hollerung Károly esp. Modor 2.— Gölnicbánya offert. (1909 és 1910) 5.88, Ev. Nőegylet adománya Kapoles 1.50, *összesen 23 K 68 f.* Eddigi főösszeg 166 K 77 f.

2. **A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára:** Kasper József lk. Ruszt 1 K, Hollerung Károly esp. Modor 2.—, *összesen 3 K.* Eddigi főösszeg 43 K 79 f.

Midőn ezen adományokat hálásan megköszönjük, lapunk perselyét továbbra is olvasóink s barátaink áldozatkészségébe ajánljuk.

Szerkesztőség.

Üzenetek.

Z. J. Nj. Kérem a folytatást. — **Z. L. Pf.** Örömmel várom és pedig minél előbb az árvaházról jelzett cikket. — **K. M. E.** Szivesen várok a hátralékra, csak olvassák szorgalmasan a lapot. — **K. L. Fa.** Ha csak lehet, úgy rendezzük a missziói ünnepet, hogy a magyar, német és tót ünnepélyek egymásután következzenek, hogy aki akar mind a három részt vehessen. — **W. J. M.** Igaza van s mi sem helyeseljük, hogy olyan fiatal embereket, kik alig végezték a theológiát s kiknek még semmiféle sem egyházi sem irodalmi érdemük nincs, rendkívüli theol. akad. tanárokká választanak. Ha úgy volna, mint a külföldön, hol az ilyenek maguk tartják el magukat s a fakultás semmiképen sines hozzájuk kötve, még nem volna baj, de nálunk rendes alkalmazást nyernek s alkalomadtán automaticae előlépnek rendes tanárokká. Ilyent látva természetes, hogy elveszti minden komoly lelkész a theol. tanári vizsgához való ambíciót, különösen, ha a már tanárrá választottakat olyan gyarló készütség után is áteresztik rajta, amint az állítólag legutóbb is megtörtént. Hogy mindez nem válik a theol. tudomány hasznára azt sajnosan tapasztaljuk. — **X. Y.** Bocsanat, de h. valaki már harmadik éve elfogadja a lapot, anélkül hogy az előfizetést beküldené, attól talán mégis elvárhatnók, hogy a küldött figyelmeztető cédula „*fel ne bősztse*“. Hiszen ráirhatta volna már 3 év előtt a lapra: „Vissza, el nem fogadom“ s mi bizony tovább nem küldtük volna. Mert azt csak nem gondolja, hogy ingyen újságot adunk ki az Ön számára?!

A hátralék és előfizetés gyors beküldését kérjük, mert különben kénytelenek volnánk a lap további küldését beszüntetni. **Kiadóhivatal.**

Az eddig
Johs. Schrodt, Frankfurt a. M.

kiadásában megjelent összes

németnyelvű

konfirmációi emléklapok

kiadását mi vettük át s azok ezentúl csak nálunk **HAMBURG**-ban kaphatók.

Sziveskedjék azért szükség esetén egyenesen vagy könyvkereskedője útján megrendelésével hozzánk fordulni.

Kiváló tisztelettel

„**Agentur des**
Rauhen Hauses“

Verlagsbuchhandlung,
HAMBURG 26, (Gänsemarkt 51).

A dunántúli ev. lelkészegylet
kiadásában megjelent
művészi kivitelű
magyar szövegű

konfirmációi emléklapok

terjesztését

Kapi Béla körmendi lk. vette át

s szükség esetén tessék egyenesen hozzá fordulni.

25 darab ára 6 korona;
azonfelül minden drb. **20 fill.**

Az ár előre beküldendő.